

"Xalqının şair oğlunu tanımayan..."

Samir SARI

Mərhum şagird Elinanın atasının "ölkədə Anar adlı yazıçı olduğunu bilmirdim" məzmunlu açıqlaması, düzü, bir az təəccüblü gəldi, amma sonra yadıma başqa şeylər düşdü və bunun səbəbini anladım.

Ötənlərdə bir əməkdaşımız vardı, fanatik futbol həvəskarıydı. İspaniya, İngiltərə, Almaniya, Fransa, Türkiyə, İtaliya liqalarında oynayan bütün klubların, demək olar ki, bütün oyunçularının adını əzbərdən bilirdi, amma burdan-bura Əfran İsmayilovu tanıyırdı.

Bundan başqa, bu qardaş adları çəkilən, eləcə də çəkilməyən onlarca ölkənin keçmiş və hazırkı siyasi xadimlərinin, onların rəhbərlik etdiyi partiyaların haqqında geniş məlumatla malik idi, amma öz ölkəmizin siyasi arenası haqqında çox az şey bilirdi. Onun məlumat dairəsi elm, mədəniyyət, kino, musiqi sahəsində də əleydi - dünya barədə hər şey, öz ölkəmizə dair - az şey.

Bu, ona görə beləydi ki, o, Azərbaycanda çıxan qəzetləri oxumurdu, öz saytlarımızı açmırdı, işə gələn kimi "Milliyet.com.tr"-dən girir, "Qardian"a, "Lenta.ru"-ya qədər 47 adda sayta baxırdı, amma öz "Lent.az"-ımıza baxmırdı. Cəmi bir dəfə nəşə vacib oldu, qardaş "Lent.az"-da bir yazıya baxmaq istədi, onda da məlum oldu ki, bu sayt 3 aydır fəaliyyətini dayandırıb.

Adamı çox da qınamalı deyildi. Çünki bu ölkədə olub-bitənlər, baş verənlər ona maraqlı deyildi. O, Hollivudda çəkilən, "Oskar"a namizəd olan (və ya artıq bu mükafatı qazanmış) filmləri qoyub, "Bir xalanın sirri" nə baxsa deyildi; Nobel alan və ya alacaq əsərlərdən imtina edib, vaxtını Hüseyinbəla müəllimin romanlarına sərf etməyə cəhd edirdi.

Yalnız bir istisna vardı, hamımız kimi o da Elza Seyidcahanı tanıyırdı və onun yazdığı "şair"lərdən xəbərdar idi. Ona görə ki, bu "şair"lər onun qarşısına sosial şəbəkədəki paylaşımlarda tez-tez çıxırdı.

Bir ara hamımız elə olmuşduq, eyzən başqa ölkələrin siyasi gündəmiylə, idmanıylə, ədəbiyyatıyla dərinlən maraqlanırdıq. Əslində bu saat da çoxumuz məhz ələyik.

Dünən-sırağın qardaş Türkiyədə keçirilən bələdiyyə seçkilərinin həyəcanını buralarda eyni, hətta daha artıq şiddətdə yaşamadıq mı? Seçkidən sonra jurnalın Aqil Ələsgəri "sizinlər niyə uzdu" deyə bezdirmişdilər. O da hirsli bir açıqlama yaymışdı. Heç AKP-nin sözcüsü İbrahim Kalina o qədər tənə edən yox idi.

Şoumen Zelenskinin Ukraynada prezident seçilməsindən ölkəmizdəki ictimai-siyasi fəalları hansı biri bixəbər qaldı? Heç biri. Aşağı-yuxarı hamı bu xüsusda status yazdı, mövqə bildirdi.

Çıxaq küçəyə soruşaq, görək, bu ölkənin futbol həvəskarları Kilian Mbappeni çox tanıyırlar, yoxsa Ağabala Ramazanovu. Əlbəttə ki, Kiliani.

Musiqi sferasını götürək, bəlkə yalnız taksi sürücülərinin audiopleyerində milli musiqilərimiz (o da ritmik mersiye və musiqili meyxanalar) olar, qalan hamısının audiotekasında xarici musiqilərdir - Şevval Sam-dan Smit Sama qəder.

Bu baxımdan şair Moşu demişkən, "xalqının şair oğlunu tanımayan..." şəxsini durumunu anlamaq olar.

Ancaq orası da var ki, Anar son 50 ildə ölkədə ən çox tanınan 3 yazıçıdan biri, hətta birincisidir. Adamın romanları, povestləri yüz min tirajlarla nəşr olunub, ssenari müəllifi olduğu televiziya tamaşaları, filmləri bu gün də az qala hər gün nümayiş etdirilir.

Anarı yazıçı olaraq tanımayan şəxs, demək, bu ölkədə heç bir yazıçını tanımır və Azərbaycan ədəbiyyatından bilmərrə xəbərsizdir.

Əlbəttə, bu, ona yaşamaqda mane olmur. Sadəcə, adam öz ölkəsinin alimlərini, yazıçılarını, sənətçilərini, siyasətçilərini tanısa, yaşadığı ölkənin dövlət dilini bilsə yaxşıdır. Çünki gün gəlir, lazım olar.

Bizdə belədir, ölkə əhalisinin bir qismi öz peyk antenini cənuba, bir qismi şimala, əksəriyyəti cənub-qərbə və az bir qismi isə qərbə tuşlayıb və hamısı eyzən oralara baxır. Ona görə də özünü populyar, "10 milyon sevimsi" sayan aparıcılarla, müğənnilərlə, aktrisalarla küçədə rastlaşanda tanıyırsınız və ayıb olar.

Biz gərək belə eləməyək. Öz məşhur adlarımızı, elm, sənət, siyasət xadimlərimizi də tanıyaq. Sadəcə, onlar da elə etməlidirlər ki, camaat onları tanımaq istəsin.

Uzun sözün kəsəsi, ölkə maraqlı olmalıdır.

Ermenistanın xarici işlər naziri Zöhrab Mnatsakanyan azərbaycanlı həmkarı Elmar Məmmədyanovla növbəti görüşünün Vaşinqtonda (ABŞ) baş tuta biləcəyini istisna etməyib.

madan aparırlar. "Biz bu gün hansısa sənəd olmadan danışıqlar aparırıq. Prinsipləri, yanaşmaları müzakirə edirik. Bu, konkret sənəd olmadan aparılan danışıqlardır. Ən mühümü odur ki, biz konkret mətn üzərində danışıqlar aparmı-

dadı qondarma rejimi "de-fakto müstəqil dövlət" kimi tanıyır, Rusiyanın dövlət kanalı Dağlıq Qarabağa film çəkməyə gedir, Fransa erməniləri bir az da isti qucaqlayır, BMT-də "DQR"-in hesabatını yayırlar. Ermənilər yurdlarımızda at oynadırlar. Biz

kanın ciddi tənqid edilməsidir. Bu missiyanı Paşinyan çox böyük "şərəflə" yerinə yetirir. Paşinyan dünənə qədər Qərb ölkələrinin qapısının ağzında dilənçi pozasında dayanıb pul dilənmirdi? Dünənə qədər özünün Qərbə inteqrasiya siyasəti-

"Bizim bir yolumuz var - Ermənistanı sülhə vadar etmək" - politoloq

Azərbaycan-Ermənistan XİN başçılarının Vaşinqton görüşü ərəfəsində Nikol Paşinyan ABŞ-ı "vurdu"; İrəvan Qarabağ

Tofiq Abbasov

Tofiq Abbasov

Qeyd edək ki, ilk olaraq belə bir görüş təşəbbüsünün olması barədə E.Məmmədyanov açıqlama vermişdi. Azərbaycan XİN rəhbərinin sözlərinə görə, ABŞ dövlət katibi Pompeo Vaşinqtonun ev sahibliyi ilə Qarabağ danışıqlarının davam etdirilməsi təklifi ilə çıxış edib.

Erməni nazir isə nəhayət, bununla bağlı məlumata reaksiya verib. "ATƏT-in Minsk qrupunda üç həmsədr var. Bizim Parisdə və Moskvada görüşlərimiz olub, üçüncü həmsədr də var. Həqiqətəni üçüncü görüş Vaşinqtonda keçirilə bilər? Əlbəttə. Həqiqətəni biz buna hazırıq? Əlbəttə. Növbəti mərhələ olmalıdır axı", - deyər Mnatsakanyan bildirib. (Report) Erməni nazirin sözlərinə görə, amerikalı həmkarları öz dəvətlərini təsdiqləyən kimi, bu barədə konkret danışmaq olar.

"Amerikalı həmkarlarımız adından danışmaq istəmirəm, onlar hazırlaşmalıdırlar", - deyər Mnatsakanyan əlavə edib. Xatırladaq ki, 2019-cu ilin ilk dörd ayında Azərbaycan və Ermənistan XİN başçıları ilə yanaşı, hər iki ölkənin liderləri də bir araya gəliblər. Lakin hər görüşdən sonra Ermənistanın tənqidçi davranışlarının şahidi olmuşuq. Ermənistanın müdafiə naziri David Tonoyan daha uzağa gedərək Azərbaycanın digər ərazilərini də işğal edəcəyi ilə hədələyib. Bəzi hallarda "sülh carçısı" kimi görünməyə cəhd edən N.Paşinyan isə öz nazirinin sərəmsəm bəyanatını müdafiə edib. Belə olan təqdirdə danışıqların mənasının qalmadığı ciddi ekspertlər tərəfindən vurğulanmaqdadır.

Ermənistanın xarici işlər naziri onu da deyib ki, Bakı və İrəvan Qarabağ münaqişəsinin nizamlanmasına dair danışıqları hər hansı konkret sənəd ol-

muşuq. "Bizim bir yolumuz var - Ermənistanı sülhə vadar etmək. Bu isə o deməkdir ki, xoşluqla yola gəlmək istəməyeni zorla vadar etməliyik. Son günlər erməni mətbuatı o dərəcədə qudurub ki, artıq ərazi məsələsinin bitməsi kimi qələmə verir. Bu, ən azından təhdidlərin yenilənməsi kimi yozulmalıdır. Odur ki, yolunu azmış qəsbkara təsiri yanaşma tətbiq etmək vacibdir ki, həddini aşmasın".

T.Abbasov istisna etmir ki, Azərbaycan tərəfi də ermənilərin hiyləgər gedişlərindən xəbərdardır və vəziyyəti nəzarət altında saxlayır: "Elə bilərəm ki, rəsmi Bakı nə baş verdiyindən xəbərdardır və ən yaxın zamanda vəziyyətlə bağlı müvafiq qərar verəcək".

QAT sədri Akif Nağı da savasın alternativini görmür: "ABŞ-in ştatı ermənipərəst qətnamə qəbul edir, ABŞ-ın "Stratfor" mərkəzi Dağlıq Qarabağ-

ni sülhə vadar etmək" - politoloq

ni sülhə vadar etmək" - politoloq

ni sülhə vadar etmək" - politoloq

ni sülhə vadar etmək" - politoloq

ni sülhə vadar etmək" - politoloq

N.Paşinyan təbii ki, hakimiyyətə gəldikdən sonra ürəyindəki arzulara çata bilməyi üçün pərtir. O, prezident Tramp-la görüşə çox can atsa da, buna nail ola bilmədi. Hətta Ermənistan XİN başçısının ABŞ-a səfəri də son anda təxirə düşdü. Vaşinqton Ermənistan hərbiçilərinin Suriyaya göndərilməsinə cavab olaraq erməni naziri qəbul etməkdən vaz keçdi. Bu mənada Amerika uşaqlarından ibarət komanda toplanmış Paşinyanın Vaşinqtonun siyasətini tənqid etməsinin səbəbi aydındır. Ancaq təəssüf ki, Ağ Ev Ermənistanla layiq olduğu yeri qostermir. Ekspertlərin dediyi kimi, işğalçı ilə masa arxasında danışmağın heç bir mənası qalmayıb.

© E.PAŞASOY, "Yeni Müsavat"

“Azərbaycan müasir nəqliyyat infrastrukturuna malik vacib tranzit ölkəyə çevrilib”

Prezident İlham Əliyev: “Açıq dənizə çıxışı olmayan ölkə olmağımıza baxmayaraq, biz Azərbaycanı beynəlxalq nəqliyyat mərkəzlərindən birinə çevirmişik”
“İlk növbədə bu Forumu dəvətə görə Prezident Si Cinpinə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Biz bunu Azərbaycanla Çin arasında dostluğun və tərəfdaşlığın göstəricisi hesab edirik”.

ONA-nın xəbərinə görə, bu sözləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Pekində keçirilən 2-ci “Bir kəmə, bir yol” Beynəlxalq Əməkdaşlıq Forumunda çıxışında deyib.

Dövlət başçısı xatırladı ki, Azərbaycan lap əvvəldən Prezident Si Cinpin tərəfindən irəli sürülmüş “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsünü dəstəkləyib: “Bu layihə yalnız nəqliyyat bağlılığını təmin etmir. O, həmçinin müxtəlif ölkələr arasında əlaqələri gücləndirir, dialoq və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi işinə xidmət edir və beynəlxalq ticarət üçün yeni imkanlar yaradır”.

Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, ötən on beş ildə Azərbaycan iqtisadiyyatı üç dəfədən çox artıb.

Ölkə başçısı Azərbaycanın çox böyük neft və qaz ehtiyatları olduğunu söyləyib. Eyni zamanda qeyd edib ki, nəqliyyat sahəsinə investisiyaların yatırılması bizim əsas prioritetlərimizdən biridir.

Prezident İlham Əliyev deyib ki, üç il öncə Azərbaycan və Çin “İpək Yolu İqtisadi Kəməri”nin yaradılmasının birgə təşviqinə dair Anlaşma Memorandumu imzalayıb: “Müasir nəqliyyat infrastrukturunun yaradılması Azərbaycanın prioritetləri sırasındadır. Coğrafi mövqeyimizdən bəhrələnərək biz Asiya ilə Avropa arasında körpülərin qurulmasına investisiya yatırırdıq. Açıq dənizə çıxışı olmayan ölkə olmağımıza baxmayaraq, biz Azərbaycanı beynəlxalq nəqliyyat mərkəzlərindən birinə çevirmişik. Bizi qonşularımızla birləşdirən şaxələnməmiş dəmir yolu şəbəkəsi yaratmışıq. Azərbaycanda son 15 ildə 15 min kilometr yol və avtomagistrallar çəkilib. Davos Dünya İqtisadi Forumunun hesablamalarına görə Azərbaycan yolların keyfiyyətinə görə dünyada 34-cü yerdədir. İnfrastrukturun inkişafına, həmçinin, çox əlverişli biznes mühitinin yaradılması ilə dəstək verilir. Qeyd etdiyim kimi, 260 milyard dollar həcmində investisiya yatırılıb və bunların yansını xarici investisiyalar təşkil edir. Bu gün Azərbaycandakı biznes mühiti dünyada olan ən qabaqcıl biznes mühitlərindən biridir. Dünya Bankının ən son “Doing Business” hesabatına görə, Azərbaycan bizim mühiti üzrə 25-ci pillədədir və bir il ərzində biz mövqeyimizi əsaslı şəkildə yaxşılaşdırmışıq. İndi Azərbaycan dünyada ən çox islahat aparən ölkə sırasındadır”.

Dövlət başçısı hava nəqliyyatına qoyulan investisiyalardan da söz açıb. Həmçinin deyib ki, 2017-ci ildə istifadəyə verilmiş Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti təkcə 3 ölkəni birləşdirən regional layihə deyil: “O, eyni zamanda, qitələri birləşdirir, Asiya və Avropa arasında vacib bağlantıdır. Bu dəmir yolu Şərç-Qərb nəqliyyat dəhlizinin mühüm hissəsidir. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun tikintisini tamamlamaq üçün tərəfdaşlarımızla bizə çoxlu vaxt tələb olundu və bu gün bu dəmir yolu Avrasiyada nəqliyyatda çox mühüm rol oynayır”.

Prezidentin sözlərinə görə, Azərbaycanın sərmayə yatırdığı daha bir əhəmiyyətli nəqliyyat layihəsi Şimal-Cənub dəhlizidir: “Şərç-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərində yerləşən ölkələr öz mallarını nəql etmək üçün Azərbaycanın ərazisindən istifadə edirlər. Buna görə də müasir infrastrukturun yaradılmasına yatırdığımız investisiyalar yalnız iqtisadi potensialımızın artırılmasına və bizim dost, tərəfdaş və qonşularımıza xidmət göstərməyimizə kömək etmir, bu, həm də ticarət, turizm, nəqliyyat sahələrində nadir imkan yaradır və xalqları, ölkələri birləşdirir. Ölkələr bir-birinə bağlanır və bu, sülh və sabitlik amalına xidmət edir. Beləliklə, Azərbaycan müasir nəqliyyat infrastrukturuna malik vacib tranzit ölkəyə çevrilib...”

Prezident İlham Əliyev çıxışında Ermənistanın Azərbaycanla təcavüzündən də söz açıb: “Sülh və təhlükəsizlik haqqında danışıqların Ermənistan və Azərbaycan arasında olan münaqişəni qeyd etmək istəyirəm. Təəssüflər olsun ki, uzun illər, 25 ildən çox müddət ərzində Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınan əraziləri Ermənistanın işğalı altındadır. İşğal nəticəsində bir milyondan çox azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünü çevrilmişdir. İnsanlarımız etnik təmizləməyə məruz qalmışdır və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası erməni qoşunlarının ərazimizdən dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən dörd qətnamə qəbul etmişdir. Əfsuslar olsun ki, bu qətnamələr yerinə yetirilmir. Bu, təkcə bizim ölkə üçün yox, regional sabitlik və sülh üçün ciddi bir problemdir. Ermənistan və Azərbaycan arasında olan münaqişə beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll edilməlidir”.

Dünya Pekində ikinci “Bir kəmə, bir yol” Beynəlxalq Əməkdaşlıq Forumu işə başlayıb. Forumda 37 dövlət və hökumət başçısı, beynəlxalq təşkilatların rəhbərləri iştirak edirlər. Builki Forumu Azərbaycan, Rusiya, Pakistan, Qazaxıstan, Avstriya, Belarus, Çexiya, Yunanıstan, Macarıstan, İtaliya, Serbiya, Sinqapur, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və digər ölkələrin liderləri qatılıblar. “Bir kəmə, bir yol əməkdaşlığı, ümumi parlaq gələcəyin qurulması” mövzusunda keçirilən Forum çərçivəsində 12 panel iclası və digər tədbirlər təşkil olunacaq.

zər-Azərbaycan-Gürcüstan marşrutu üzrə Qara dənizə, yaxud Türkiyəyə, oradan isə Avropaya daşınmasını təmin edir. Bu baxımdan Azərbaycan “Bir kəmə, bir yol” strategiyası çərçivəsində bölgədə Çin üçün tərəfdaş ölkələrdən biridir. Amma hələlik bu tərəfdaşlığı şışirtməyin bir mənası

da Çin onlara təklif edir ki, borclu ölkə çarəsiz şəkildə buna razılıq verir və öz strateji obyektini Çinə uzunmüddətli icarəyə verir. Məsələn, Şri Lanka özünün dəniz limanlarından birini məhz bu model üzrə Çinə 99

“Çinlə əməkdaşlığın inkişafı normaldır və lazımlıdır”

Şahin Cəfərli: ““Bir kəmə, bir yol” layihəsi ilə Avropaya, Qərbə açılmaq, yeni bazarlara çıxış əldə etmək, ixrac marşrutlarını çeşidləndirmək xətti yeridir”

Forumun açılış mərasimində çıxış edən Çinin dövlət rəhbəri Si Cinpin ilk forumdan sonra təşəbbüsü dəstəkləyən ölkələr arasında səmərəli əməkdaşlığın qurulduğunu bildirib. Çin rəhbərinin verdiyi məlumatdan aydın olub ki, hazırda “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsü 150 ölkə və bir sıra nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən dəstəklənir. Si Cinpin təşəbbüsün dünyanın inkişafında yeni mərhələ olduğunu, eyni zamanda ölkələr arasında ikitərəfli, üçtərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığı da əhatə etdiyini vurğulayıb. Çin lideri iqtisadi, ticari, maliyyə və digər sahələrdə xüsusi əhəmiyyəti ilə seçilən bu təşəbbüsün qədim İpək Yolu üzərində yeni dəyərlərin formalaşmasına da

dəstək göstərdiyini, qloballaşmanın iqtisadiyyata mənfəti təsirlərini azaldığını, bu layihənin beynəlxalq səviyyədə yük-lərin daşınmasına və beləliklə də milli gəlirlərin artmasına, regional inkişafa ciddi təkan verdiyini bildirib.

Daha sonra forumda Rusiya Prezidenti Vladimir Putin, Qazaxıstanın birinci Prezidenti Nursultan Nazarbayev, Misir Prezidenti Əbdülfəttah Sisi, Malayziyanın Baş naziri Mahathir Mohammad, Pakistanın Baş naziri İmran Xan, BMT-nin Baş katibi Antonio Quterreş çıxış ediblər.

Onu da bildirək ki, Azərbaycan “Bir kəmə, bir yol” təşəbbüsünü aktiv dəstəkləyən ölkələrdən biridir. Buna görə də Azərbaycan forumda Prezident İlham Əliyevin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə təmsil olunur. Ümumiyyətlə, regional tranzit nəqliyyat qovşağına çevrilmək istiqamətində ciddi addımlar atan Azərbaycan Çinlə iqtisadi əməkdaşlığı bütün sahələrdə genişləndirməkdədir. Rəsmi Bakının Çinlə sürətli yaxınlaşma siyasəti ölkəmiz üçün hansı töhfələr verə bilər?

Belə iddialar da səslənir ki, dünyanın iki böyük iqtisadiy-

yatı - ABŞ və Çin arasındakı gərginlik fonunda Azərbaycanın Pekinlə əməkdaşlığı artırması müəyyən təzyiqlərə səbəb ola bilər. Bu iddiaların əsası varmı?

Sualları cavablandıran politoloq Şahin Cəfərlinin “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, Çin planetin ikinci iqtisadi gücü, əhəlisinin sayına görə dünya lideri və BMT Təhlükəsizlik Şurasının 5 daimi üzvündən biridir: “Azərbaycan özünün xarici siyasətində və beynəlxalq iqtisadi əlaqələrində belə bir güc mərkəzini gözərd etməz. Ona görə də Çinlə əməkdaşlığın inkişafı normaldır və lazımlıdır. Burada üçüncü ölkələri və tərəfləri narahat edəcək bir məqam görmürəm. Hazırda Azərbaycan-Çin münasibətlərində iqtisadi istiqamət daha çox üstünlük təşkil edir. Çin 2013-cü ildən bəri heyata keçirdiyi “Bir kəmə, bir yol” layihəsi ilə Avropaya, Qərbə açılmaq, yeni bazarlara çıxış əldə etmək, ixrac marşrutlarını çeşidləndirmək xətti yeridir. Çinin Avropaya çıxış marşrutlarından biri də Azərbaycandan keçən Transxəzər beynəlxalq nəqliyyat dəhlizidir. Bu dəhliz Çin mallarının Qazaxıstan-Xe-

yoxdur, məsələn, 2018-ci ildə iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsi cəmi 1,3 milyard dollar təşkil edib. Balaca Azərbaycan Çinə 1,7 milyard dollar investisiya yatırdığı halda, nəhəng Çinin bizim ölkəmizə qoyduğu sərmayənin həcmi cəmi 800 milyon dollar olub”.

Politoloqun sözlərinə görə, Çin böyük iqtisadi potensiala sahib olmasına baxmayaraq, Azərbaycanın xarici iqtisadi tərəfdaşları arasında hələ ki autsayder mövqeyi tutan dövlətlərdən biridir: “Müasir dünyada isə siyasi təsir daha çox iqtisadi alətlərlə həyata keçirilir. Məsələn, Çinin öz xarici iqtisadi əlaqələrində tətbiq etdiyi model budur: tərəfdaş ölkənin (bunlar əsasən yoxsul ölkələr olur) ərazisində böyük infrastruktur layihələri həyata keçirilir, yeni dəniz və ya hava limanları, dəmir yolları, avtomagistrallar və s. inşa olunur. Bunun üçün Çin bankları həmin ölkəyə kredit xətti açıb. Layihə başa çatır, sonra ödəniş vaxtı yetişir. Ölkə ödəniş etməkdə çətinlik çəkəndə bir daha Çinə üz tutmaq və yenedən borclanmaq zorunda qalır. Sonra borclar və faizlər şişir, borclu tərəf ödəniş qabiliyyətini tamam itirir. Bu durum-

illik icarəyə verməyə məcbur oldu. Bu təhlükəni görə bəzi dövlətlər (məsələn, Malayziya, Filippin) Çinlə həyata keçirdikləri layihələrdən bazilərinin icrasını dayandırdılar və razılaşmalara yenedən baxırlar. Azərbaycan bu duruma düşə bilərmi? Mən buna inanmıram. Çünki Azərbaycan hökuməti öz xarici siyasətində hər zaman ehtiyatlı davranmağa çalışır, necə deyirlər, suyu da üfürə-üfürə içir. Azərbaycan özünün hər hansı strateji obyektini başqa bir dövlətə verməz, üstəlik, Azərbaycan hələ ki ciddi məbləğdə xarici borc cəlb etməyə ehtiyac da duymur. Belə bir ehtiyac yaranarsa, mən əminəm ki, Azərbaycan hökuməti öz borc mənbələrini də çeşidləndirmə yoluna gedər və yalnız bir mənbədən asılılıq yaranmasına yol verməz”.

Ş.Cəfərlinin fikrincə, Çinlə əlaqələrin inkişafının yarada biləcəyi digər təhlükə nəzəri baxımdan ABŞ-ın buna neqativ reaksiyası ola bilər: “Amma hazırkı durumda Azərbaycan-Çin münasibətləri o qədər dərin deyil ki, Vaşinqtonda narahatlıq yaratsın. Ümumiyyətlə, ABŞ özü iqtisadi baxımdan Çinin ən böyük tərəfdaşdır. Azərbaycan-Çin ticarət dövriyyəsi indikindən 10 qat artıq olsa belə, ABŞ-ın narahatlığı, etirazı üçün hər hansı səbəb ola bilməz. Siyasi baxımdan isə, ABŞ o zaman narahatlıq duyar ki, Azərbaycan-Çin münasibətləri həddən artıq dərinləşərək müttəfiqlik səviyyəsinə yüksəlsin, Çin burada hərbi baza yaratsın və Vaşinqtonun bölgə maraqlarını təhdid etsin. Mən belə bir ehtimalı istisna edirm, Bakı buna getməz. Heç Çinin özü də bunun üçün çox həvəsli deyil. Onlara lazım olan budur ki, Avropaya ixrac marşrutları maneəsiz, təhlükəsiz şəraitdə işləsin və açıq qalsın”.

□ Dünya SAKİT, “Yeni Müsavat”

2018-ci il seçkilərində xalqımızın yüksək etimadını qazanan ölkə prezidenti, cənab İlham Əliyev son on beş ildə davamlı xarakter daşıyan islahatların dərinləşməsi prosesinə start verdi. Bu islahatlar cəmiyyətimizin bütün tərəflərini əhatə etməkdə, sistemli, davamlı və kompleks mahiyyət daşımaqdadır.

Fəzail Ağamalı

yötlərinin göstəricisidir.

Belə bir tarixi dövərdə, xalqımızın həyat səviyyəsinin daha da yaxşılaşmasına yönələn ciddi islahatların dərinləşməsinin geniş xarakter daşdığı zaman kəsiyində əlində qələm tutan, ictimai rəyə az-çox təsir göstərə bilən ziyalılarımız, jurnalistlərimiz, səlahiyyət sahibi olan məmurlarımız, millət vəkllərimiz dövlətimizlə, prezidentimizlə bərabər olmalı, onun atdığı addımların əhəmiyyətli və effektiv nəticələri ictimai rəyə təqdim edilməlidir. Bu həm də hər birimizin vətəndaşlıq borcudur.

Şəhid ailələrinə illərdən bəri gözlənilən sığorta pulunun verilməsi, minimum əmək haqqının və pensiyaların, tələbə təqaüdlərinin, bütün kateqoriyadan olan əlillərə verilən pensiyaların, şəhid ailələrinin aldıkları prezident təqaüdlərinin artırılması, problemlə kreditlərin həlli ilə bağlı analoqu olmayan qərarın verilməsi, idarəçilik sisteminin təkmilləşdirilməsinə, onun çevik və operativliyinin təmin olunmasına xidmət edən struktur islahatlarının aparılması, məhkəmə-hüquq sisteminə özünü göstərən neqativ halların aradan qaldırılmasına və məhkəmələrin tam müstəqilliyinin təmin olunmasına xidmət edən sərəncam və Fərmanların imzalanması və bütün bunların həyata keçirilməsinə birbaşa nəzarət ölkə prezidentinin xalqımıza olan dərin sevgisinin ifadəsidir, dövlət xadimi kimi onun yüksək keyfiyyətlərinin göstəricisidir.

Son vaxtlar ölkəmizdə qaz və elektrik enerjisinə qoyulan limitin ləğv edilməsi və hər iki enerji daşıyıcısının qiymətlərinin əvvəlki səviyyəsinə qaytarılması ilə bağlı geniş və ardıcıl xarakter daşıyan təkliflər kifayət qədər aktuallaşıb. Bu müzakirələrdə istifadə olunan doqal qazın və elektrik enerjisinin parasını ödəyə bilməyən çoxminli sadə vətəndaşlarımızla bərabər, iqtisadçılarımızın, millət vəkllərimizin də rəyləri sosial şəbəkələrdə və KİV-də geniş miqyas almaqdadır.

Etiraf edim ki, müzakirələrdə iştirak edən peşəkar iqtisadçılarımızın və millət vəkllərinin mütləq əksəriyyəti haqlı olaraq limitin ləğv olunmasının tərəfdarıdır. Deputat Fəzail Mustafayev və Vahid Əhmədov is-

Limitin ləğv olunması islahatların tərkib hissəsidir

təsnə olunmaqla.

Onların Milli Məclisin plenar yığıncağında və mətbuatda doqal qaz və elektrik enerjisinin qiymətilə bağlı söylədiyi dozalı fikirlər əsassız və ölkə prezidentinin həyata keçirdiyi islahatların mahiyyəti ilə ziddiyyət təşkil edən konyuktur mövqedir. Yeterincə savadlı və məlumatlı olan hörmətli həmkarlarım ən azı "Kombi" sistemini işlədən şəhərlərimizdən, Abşeron, Quba və ölkəmizin digər rayon və kəndlərində "Ceyran peçi"lə qızdırılan evlərin 6-7 ayda qaz və elektrik enerjisinə sərf olunan maliyyə tutumunu deputat seçildikləri rayonun əhalisindən öyrənə, daha ədalətli və obyektiv mövqeyini ortaya qoya bilərdilər.

Bir daha çalışacağam ki, lakonik şəkildə doqal qaz və elektrik enerjisinə tətbiq edilən limitin bütövlükdə ləğv olunmasının zəruriliyini konkret arqumentlərlə əsaslandırım.

Azərbaycan ölkə prezidentinin dediyi kimi, neft-qaz ölkəsidir və bu Azərbaycan xalqının milli sərvətidir. Bu realıq və reallıqdan doğan məntiq neft-qaz məhsullarının əhalimizə adek-

vat qiymətlərlə satılmasını tələb edir. Təbii qazın nisbi satış qiymət əmsalı Azərbaycanda qaz idxal edən Avropadan orta əmək haqqı və orta pensiya məbləğinə nisbətə yüksəkdir. Başqa sözlə desək Avropalı əmək haqqının 1-2 faizini, soydaşlarımız bunun 15-20 faizini ödəməli olur.

Bakı və respublikanın digər şəhərlərində, rayon mərkəzlərində tam mərkəzləşdirilmiş istilik sistemi olmadığına görə əhalimizin mütləq əksəriyyəti "Kombi" deyilən lokal istilikdən istifadə edir. Araşdırmamız göstərir ki, bu tip istilik sistemindən istifadə edən ortalama 5 nəfərlik ailənin 90-100 m2 mənzili qızdırmaq üçün limitli aylıq xərci 80-90 manat (bu vur-tut 1-1,5 aya kifayət edir), limitsiz 160-180 manatdır. Elektrik enerjisi qış aylarında 30-40 manat, isti aylarda 60-80 manat təşkil edir.

Respublikanın kənd və qəsəbələrinə, xüsusilə qışın sərt keçdiyi bölgələrdə isə bu baxımdan vəziyyət daha kəskin di. Bir qayda olaraq kənd yerlərində "Ceyran peçi" deyilən istilikdən istifadə olunur. 70-80

m2-lik mənzili 25-27 dərəcə qızdırmaq üçün "Ceyran peçi"nin aylıq qaz sərfiyyatının maliyyə tutumu 110-120 manat civarındadır. Bura 20-30 manat elektrik xərcini də əlavə etsək, mənzərə aydın olar.

Deməli, bu vəziyyət ölkə prezidentinin həyata keçirdiyi və xalqımız tərəfindən yüksək dəyərləndirilən sosial islahatlarla uzlaşmır.

Digər tərəfdən aparılan islahatlar insanlarımızın həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə bərabər, istehsalın stimullaşdırılması ilə ölkəmizdə istehsal olunan məhsulların maya dəyərinin aşağı olunmasını da önə çəkir.

Qazın tətbiq edildiyi sənaye və kənd təsərrüfatı məhsullarının maya dəyərinin aşağı olması həm daxili bazarda onun alıcılıq imkanlarını artırır, həm də ixrac edilən ölkələrdə rəqabət səviyyəsini dayanıqlı edər.

Limitin saxlanması və qaz və elektrik enerjisinin qiymətinin yüksək olaraq qalmasının ekologiyaya vurduğu zərər bu bahalıqdan alınan "gəldən" qat-qat çoxdur. Hesablamalar göstərir ki, qaz və elektrinə li-

mitin tətbiq olunması meşə massivlərinin qırılması və odundan istifadəni ən azı 30% artırmışdır. Meşələrin kütləvi şəkildə qırılması ekoloji fəlakətdir və içməli su böhranının daha da dərinləşməsidir, içməli su resurslarının kəskin azalmasıdır, hava kütləsinin zəhərlənməsidir, bütövlükdə ölkədə aparılan ekoloji siyasətə zərərdir.

Göründüyü kimi, bütün iqtisadi, siyasi, sosial, psixoloji amillər qaz və elektrik enerjisinin limitinin aradan qaldırılmasını zəruri edir. Bütövlükdə, limitlərin aradan qaldırılması konkret sahələrin mənafeyinə gətirdiyi "zərər" ölkə maraqlarına verə biləcəyi səmərədən və əhəmiyyətli nəticədən qat-qat aşağıdır və hər iki sahədə limitin ləğv edilməsi mahiyyət etibarilə aparılan dərin islahatların tərkib hissəsi kimi qəbul edilməlidir.

Ölkə prezidentinin həyata keçirdiyi dərin islahatlar iqtisadi inkişafımızın və sosial-siyasi sabitliyimizin təminatı, dövlətimizin güclənməsi, vətəndaşlarımızın həyat səviyyəsinin yüksəlməsinin ən vacib amildir.

2008-ci ildəki neft qiymətləri qayıda bilər, əgər...

Tramp sanksiyalarının İrana və neft bazarına təsiri

İran Prezidenti Həsən Ruhani ABŞ-ın ölkəsinə tətbiq etdiyi sanksiyalarla bağlı danışıqların maraqlı bir fikri irəli sürüb. O bildirib ki, ABŞ-ın dünya neft bazarına nəzarət edəcək gücü yoxdur: "ABŞ-ın İranda neft ixracını sifra endirməklə bağlı planı reallaşmayacaq. Biz müxtəlif yollarla neft satışı davam etdirəcəyik. Bu addımlarla ABŞ neft şirkətlərinə, öz vətəndaşlarına zülm verir".

Onun bu fikri iqtisadçılar tərəfindən də birmənalı qarşılanmayıb. Çünki İranda prezidentinin açıqlamasından fərqli olaraq, əksəriyyət ABŞ-ın dünya neft bazarına böyük təsir imkanlarının olduğunu etiraf edir. Digər tərəfdən İrana tətbiq olunan sanksiyalar Dünya birjalarında Brent neftinin qiymətini artırıb. ICE London qiymətlər borsasında Brent markalı neftin qiyməti 74,19 dollar təşkil edir, Nyu-Yorkun NYMEX əmtəə birjasında keçirilən elektron ticarət əməliyyatlarının gedişində WTI neftinin qiyməti 64,92 dollar təşkil edir.

Bəs görəsən, dünya neft bazarının "bazarkom"u varmı? Kimlərin bazara müdaxilə imkanları var?

Mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışan Neft Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri İlham Şaban bildirdi ki, ABŞ dünya neft bazarında kifayət

qədər niçaylara malikdir: "Təkcə neft bazarında deyil, texnologiya, maliyyə və digər bazarlarda da öz təsir imkanlarını nümayiş etdirir. Sadəcə bir faktı qeyd etmək lazımdır ki, əgər dünya da pul kütləsinin 70 faizi dollardan ibarətdirsə və onun çapı ABŞ-ın əlindədirsə, dünya ümumdaxili məhsulunun beşdəbiri bu ölkəyə məxsusdursa bu Amerika Birləşmiş Ştatlarının iqtisadi gücünü göstərir. ABŞ-ın hərbi gücündən danışmaq isə üm-

miyyətlə artıqdır. Bu bir hegemon ölkədir, təhlükəsizlik məsələlərinə, nəqliyyat dəhlizlərinə nəzarətdə ABŞ böyük rol oynayır. Ötən ilin birinci rübünə sonundan İrana 2,7 milyon barel gündəlik neft ixracına malik idisə, bundan 2019-cu ilin yanvarından neft ixracı 1,4 milyon bareləcə azaldı. 2018-ci ilin may ayında ABŞ İrana qarşı sanksiyaların tətbiq ediləcəyi ilə bağlı ilk bəyanatını səsləndirdi, noyabr ayının 5-dən isə qüvvəyə mindi. Aprel ayında

isə "Röyter" in portları təhlil edən nəticələri göstərdi ki, İranda neft ixracı 1 milyon bareləcə azaldı".

Ekspertin sözlərinə görə, bu ABŞ-ın heç bir güc tətbiq etmədən İranda neft ixracına necə təsir etmək imkanlarının olduğunu dair bir göstəricidir: "Ötən ilin noyabr ayında buyana 8 ölkəyə İranda nefti idxal etmək üçün yumşaldıcı imkanlar verilmişdi. Onlardan 3-ü Yunanıstan, İtaliya, Çinin bir əyaləti artıq İranda neft idxa-

lını 100 azaltmağa nail olublar. Növbəti ölkələr çox güman ki, Cənubi Koreya və Yaponiya olacaq. Onlar qısa müddətdə İranda neftindən imtina edəcəklər. Çünki həmin ölkələrin iqtisadiyyatları ABŞ-la sıx əlaqəlidir. ABŞ-ın bu addımlarına qarşı yalnız iki ölkə Çin və Türkiyə çıxış edə bilər. Çinin payı xüsusilə böyükdür, mart ayından İranda nefti 500 min bareldən artıq olub, Türkiyənin görə, ABŞ-ın istisna tətbiq etdiyi isə 123 min barel idxalı var. Onlar bunun həcmi sifra endirməyə də, kifayət qədər azaltmağa məcbur olacaqlar. Bu həcmə diqqət yetirsək, İranda nefti öz müasir tarixində ən sərt emarqo ilə üz-ləşməyə başlayacaq. Bu da onun gələcəyə kifayət qədər təsir edən amil olacaq".

İranda alternativ alıcılara üz tutmasına gəlincə, İ.Şaban bildirdi ki, Səudiyyə və Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri bazarda azalacaq neftin yerini doldurmaq üçün ABŞ-la məsləhətləşmələr aparılır: "Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, İranda yanaşı Venesuela da sanksiyalarla üz-ləşib. Venesuela nefti get-gedə öz ixrac həcmələrini itirir. Orada iqtisadiyyatdakı kataklizmlərdən qaçmaq lazımdır. Ona görə də, neft sənayesi çox böyük çətinliklərlə qarşılaşıb. Bu təkcə Amerikanın sanksiyaları ilə əlaqəli deyil. Ötən ilin yekunlarına görə, Venesuelada 1,7 milyon faiz inflyasiya qeydə alınıb. "Bloomberg" agentliyinin 1

həftə öncə açıqladığı proqnoza görə, cari il üçün 8 milyon faizlik inflyasiya proqnoz edilir. Çünki birinci rübün yekunları Venesuelada vəziyyətin daha ağır olacağına dəlilət edir".

Iqtisadçı ekspert Rövşən Ağayev də Trend-ə açıqlamasında bildirib ki, İrana qarşı neft sanksiyaları ilə bağlı bəzi ölkələrə tətbiq edilən istisnaların uzadılmayacağına dair ABŞ prezidenti Donald Trampın qərarı dünya bazarında qara qızılın qiymətinin daha da artmasına səbəb ola bilər.

R.Ağayev sözlərinə görə, ABŞ-ın istisna tətbiq etdiyi ölkələr İranda neft ixracatında böyük paya malikdirlər. Səhəbət Hindistan, Türkiyə, Çin, Cənubi Koreya, İtaliya, Yunanıstan, Yaponiya və Tayvandan gedir: "Mayın 2-də bu güzəşt başa çatacağı gözlənilir. Hazırda güzəşt müddətinin uzadılıb-uzadılmayacağı müzakirə olunur. Hələlik, ABŞ bu müddəti uzatmaq fikrində deyil".

R.Ağayev sözlərinə görə, Səudiyyə Ərəbistanı bazardakı boşluğu doldurmağı öz üzərinə götürüb. Lakin bu, baş verməyə, yenidən neft bazarında 2007-2008-ci illərdəki qiymət artımı olacaq. Iqtisadçının fikrincə, qara qızıl ətrafında baş verən proseslər Azərbaycana da təsir edəcək. Çünki neftin qiymətinin bahalaşması Azərbaycana daxil olan maliyyə vəsaitlərini artırıcaq. Azərbaycan faktiki olaraq hər 10 dollarlıq artıma görə illik 2-2,5 milyard dollarlıq neft mənfəəti əldə edəcək.

□ Nərgiz LİFTİYEVƏ, "Yeni Müsavat"

???

??

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin göstərişinə əsasən ordumuzun şəxsi heyətinin xidmət, eləcə də sosial-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması məqsədilə hərbi hissələrdə inşaat və təmir-bərpa işləri intensiv şəkildə davam edir. Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən Musavat.com-a verilən məlumata görə, müdafiə naziri, general-polkovnik Zakir Həsənov, habelə nazirliyin digər rəhbər heyəti dünən cəbhəboyu zonada tikilməkdə olan hərbi hissələrdə olublar.

Müdafiə nazirinə məruzə edilib ki, ilin sonunadək istifadəyə veriləcək 10-a yaxın hərbi şəhərcikdə su, qaz, istilik və digər kommunikasiya sistemləri ilə təmin olunan qərgahlar, əsgər yataqxanaları, yeməxanalar, döyüş texnikası üçün saxlanclar, digər inzibati bina və qurğularla yanaşı, hərbi qulluqçuların yüksək səviyyədə xidməti-döyüş fəaliyyəti göstərmələri üçün müvafiq məişət və ictimai işə obyektləri, o sırada qazanxana, camaşırxana və hamamxana kompleksləri, tibb məntəqələri və digər infrastruktur obyektləri də nəzərdə tutulub.

Z.Həsənov yeni inşa edilən artilleriya hərbi hissəsi, hərbi hospitalda və digər obyektlərdə aparılan tikinti işlərinin gedişatını yoxladıqdan sonra inşaat işlərinin keyfiyyətli aparılması ilə əlaqədar müvafiq tapşırıq və tövsiyələrini verib.

*****

Şübhə yox ki, bütün bunlar, o cümlədən modern silahların və döyüş sistemlərinin alınmaqda davam etməsi ilə paralel yeni, modern hərbi hissələrin qurulması ən əvvəl Azərbaycan Ordusunun döyüş qabiliyyətini və düşmən üzərində əzici hərbi üstünlüyü daha da artırmaq, müharibə zamanı qələbəmizi qaçılmaz etmək məramı güdür; əsgər və zabitlərimizin arxa cəbhə sarıdan, öz ailələrindən arxayın olub vəzifəsini layiqincə yerinə yetirməsinə hesablanıb.

Azərbaycan sözsüz ki, müharibə istəmir, hədəfi də müharibə yox, ərazilərimizin işğaldan azad olunmasıdır. Ermənistan buna dinc yolla razılıq verəcəksə, şübhəsiz ki, müharibə də olmayacaq. Ancaq məşhur deyimdəki kimi, "sülh istəyən gərək savaşa hazır olsun". Azərbaycan öz hərbi qüdrətini durmadan həm də ona görə artırır ki, işğalçı tərəf müharibənin yalnız birinci mərhələsinin bitdiyini, hərbi savaşı variantında onu nələrin gözlədiyini yaxşı-yaxşı hesablasın və "daşı ətəyindən" töksün. Qardaş Türkiyə ilə Azərbaycanın bir neçə gün sonra (1-4 may) başlayacaq növbəti ortaq hərbi təlimində də hədəf eynidir...

Azərbaycanın savaşı hazırlıqları - Ermənistan müharibəsiz də çökür

Hərb nazirimiz təmas xəttində: ilin sonunadək cəbhə zonasında daha 10 hərbi şəhərcik salınacaq - hədəf; Bakının Pekin uğuru və XİN rəhbərlərinin Vaşinqton görüşündə İrəvanı gözləyən əsas mesaj...

*****

Bu arada Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması üzrə Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirləri arasında növbəti görüşün Vaşinqton şəhərində keçiriləcəyi haqda məlumat ciddiləşib. Belə ki, jurnalistlərə açıqlamasında Ermənistanın xarici işlər naziri Zohrab Mnatsakanyan Azərbaycanlı həmkarı Elmar Məmmədyanovla növbəti görüşün Vaşinqtonda keçiriləcəyini istisna etməyib.

"Paris və Moskvada görüşlər keçirdik. Üçüncü görüş həqiqətən Vaşinqtonda keçirilə bilərmi? Əlbəttə. Bu görüşə hazırıq. Sonrakı mərhələ olmalıdır". Nazirin sözlərinə görə, bununla bağlı ABŞ-dan təsdiq cavabı gözlədiklərini bildirib.

Xatırladaq ki, az öncə Elmar Məmmədyanov ABŞ dövlət katibi Mayk Pompeo'nun görüş təklifi ilə çıxış elədiyini bildirmişdi. O da maraqlıdır ki, Vaşinqtondakı Analitik Şuranın "Avrasiya" mərkəzinin direktoru, Amerika hökumətində və siyasi dairələrində mühüm əlaqələrə malik ekspert Con Herbst bir neçə gün öncə bu mövzuda erməni KİV-ə danışıarkən demişdi ki, ABŞ Rusiyanın təklif elədiyi "Lavrov planı"na dəstəkləməyə hazırlıqdır. Yəni belə qənaət hasil olur ki, ABŞ-ın Qarabağda dairəvi həll planı var. Ekspert çevrələrində bunu qeyri-formal olaraq, "Bolton planı" da adlandırılır.

Bundan əlavə, təxminən eyni gündə nüfuzlu "Was-

hington Times" qəzetində Nikol Paşinyan hakimiyyətinin həm rusiyayönlü xarici siyasət kursunu, həm də Qarabağla bağlı indiki mövqeyini sərt tənqid edən məqalə dərc edilmiş, məqalədə yeni müharibədən Ermənistanın qalib çıxma bilməyəcəyi, onun böyük bədbəxtliklərə və iqtisadi fəlakətə üzləşəcəyi barədə xəbərdarlıq yer almışdı.

"Ermənistan ona qonşu dövlətlərin malik olduğu nailiyyətlər və tərəqqidən məhrum qalan, dünyada ən kasıb ölkələrdən biridir. Nə qədər dəstəklənsə dəstəklənsin, Ermənistan ABŞ-ın nə dostu, nə də müttəfiqi sayılır və onunla eyni dəyərləri paylaşmır. Müharibə nəticəsində Ermənistan Rusiyanın vassalına çevrilərək dünya arenasında Kremli dəstəkləyir və İranla sıx əlaqələr qurmaqdadır". Bu da həmin məqalədəndir.

Bu mənada Vaşinqton görüşündə ABŞ-ın İrəvana verəcəyi əsas mesajı təxmin etmək çətin deyil...

*****

Zatən blokada rejimində olan Ermənistan müharibəsiz də çökür. Özü də proses Nikol Paşinyan dönəmində heç də sənədlənmiş, əksinə, sürətlənib. Neqativ prosesin başqa bir nəticəsi kimi, ölkənin xarici borclarının artmasını qeyd etmək olar.

Daha bir "isti" fakt: cari ilin ilk rübündə (Paşinyan dönəmi) Ermənistanın xarici ticarət dövriyyəsi 5% azalıb. Məlumatı "Joxovurd" qəzeti yayıb (axar.az). Bildirilir ki, bu ilin ilk

rübündə xarici ticarət dövriyyəsi 1,6 milyard dollar təşkil edib. Ölkənin ixracı 8,6%, idxalı isə 3,1% azalıb. Ümumilikdə ixrac idxaldan iki dəfə az olub. Belə ki, ölkənin idxalatı 1,085 milyard dollar, ixracatı isə 543 milyon dollar təşkil edib.

Bu rəqəmlər Azərbaycanla Çin nəhəngləri arasında Pekində təkcə srağagün imzalanan, 1 milyard dollara yaxın həcmində yeni ticarət müqavilələri və "Bir kəmə, bir yol" konfransı çərçivəsində iri birgə layihə ilə bağlı imzalanmış strateji əməkdaşlıq sazişində Rusiya dövlət başçısı Vladimir Putin Azərbaycanla Rusiya arasında ticarət dövriyyəsinin 2018-ci ildə 14% artaraq, 2,5 milyard dollara çatdığını söyləyib. Kreml başçısı bu ilin avqustunda Moskvada Rusiya-İran-Azərbaycan sammitinin keçiriləcəyini də bildirib.

Göründüyü kimi, Azərbaycan Ermənistanın 1 nömrəli müttəfiqi ilə belə, daha sıx iqtisadi əlaqələrə malikdir, nəinki onun özü. Səbəblər qaranlıq deyil. Bir şeyi xüsusi qeyd edək ki, Qarabağ problemi yoluna qoyulmayınca, beynəlxalq sulara çıxışdan məhrum "izqoy" Ermənistan heç bir dövlət və xarici sərmayədar üçün iqtisadi önəm kəsb etməyəcək. Hətta müttəfiq Rusiya üçün də...

☐ "Yeni Müsavat"ın analitik xidməti

Mixail Qorbaçovun Mixaylosayağı "ölməsi" ...

Kəçmiş SSRİ rəhbəri Mixail Qorbaçov xəstəxanaya yerləşdirilib. Bu barədə TASS agentliyi SSRİ-nin ilk prezidenti haqqında ilk filmin rejissorlarından biri Andre Sinqərə istinadən məlumat verib. Rejissor, eks-prezidentin "Tanış olun, Qorbaçov" filminin premyerasına gələ bilmədiyini, buna həkimlərin icazə vermədiyini yazıb. Qeyd edək ki, premyera 41-ci Moskva Kino Festivalı çərçivəsində aprelin 25-nə planlaşdırılmışdı. Qorbaçovun xəstəxanadan çıxmasına həkimlər icazə verməyiblər. Lakin 88 yaşlı siyasətçi özünü yaxşı hiss edir.

Qorbaçov Fondunun nümayəndəsi isə bu məlumatın doğru olmadığını bildirib. O qeyd edib ki, bu gün Qorbaçovla iki saat zaman keçirib və onun premyeraya getmək planı olmayıb.

Qeyd edək ki, Mixail Qorbaçovun öldüyü, ölümcül vəziyyətdə xəstəxanaya yerləşdirildiyi, komada olduğu barədə məlumatlar az qala ildə bir neçə dəfə yayılır. Lakin onların heç biri təsdiqini tapmır. Onun məşhur film qəhrəmanı Mixaylosayağı "ölüb-dirilməsinin" səbəbi nədir?

SSRİ-nin ilk və son prezidenti bu dəfə gerçəkdən xəstəxanaya yerləşdirilib; onu niyə tez-tez "öldürürlər"

Ekspertlər hesab edir ki, bu, SSRİ-nin keçmiş liderinin diqqət mərkəzində olan şəxs olması, eyni zamanda 88 yaşlı Qorbaçovun ölüm xəbərini ilk yaymaq arzusunda olan media orqanlarının çoxluğu ilə bağlıdır. Mixail Qorbaçov həyatda olan yeganə SSRİ rəhbəridir. Ona diqqət həm də bundan qaynaqlanır.

Mixail Sergeyeviç Qorbaçov 2 mart 1931-ci ildə Stavropol vilayətində kəndli ailəsində anadan olub. 1985-ci ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin katibi seçilib. 1990-cı il martın 15-də isə Sovet İttifaqının tarixində ilk və son dəfə olaraq prezident seçkisi keçirilib və Qorbaçov prezidenti seçilib. 1991-ci il dekabrın 25-də isə SSRİ-nin dağılması ilə əlaqədar vəzifədən gedib. Beləliklə, Mixail Qorbaçov SSRİ Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin sonuncu katibi, həmçinin SSRİ-nin ilk və son prezidenti olub.

M.Qorbaçov hakimiyyətdə olduğu dövrdə "Yenidənqurma"nın, sovet cəmiyyətinin reforması və Beynəlxalq vəziyyətin dəyişməsinin əsasını qoyub. 1990-cı ilin 15 oktyabrında "Bugünkü Beynəlxalq vəziyyətin əsas hissəsini xarakterizə edən Sülh prosesindəki aparıcı roluna görə" o, Nobel Mükafatına layiq görülüb. Hazırda Sosial-iqtisadi və siyasi tədqiqatlar Fondunun prezidentidir.

Hakimiyyətin kulminasiyasında olaraq, Qorbaçov kütləvi reformlar və kompaniyalar keçirirdi. Sonralar bu dəyişikliklər ölkəyə bazar iqtisadiyyatının tətbiq olunmasına, Qorbaçovun hakimiyyətdən uzaqlaşdırılmasına və SSRİ-nin süqutuna gətirib çıxardı. Qorbaçovun faliyyətinin qiymətləndirilməsi ziddiyyətlidir. Konservativ siyasətçilər onu iqtisadi dağılmada, SSRİ-nin parçalanmasında və "perestroika"nın sonrakı nəticələrində günahlandırırlar. Radikal siyasətçilər isə onu qeyri-ardıcıl reform aparmaqda və hər nə cür olursa ölkədə sosializm və inzibati-amirlik sisteminin qoruyub saxlamaq istəyində günahlandırırlar. Çoxlu sayda qərb siyasətçiləri və jurnalistləri Qorbaçov reformalarını, ölkəyə demokratiya və aşkarlığın gətirilməsini, soyuq muharibənin qurtarmasını, sosialist düşərgənin dağılmasını və yenilənməsini, Almaniyanın birləşməsinə ürəkəndən alqışlayırdılar.

Azərbaycan xalqı üçün isə Mixail Qorbaçov tarixdə ona düşməncilik etmiş cani kimi qalır. Belə ki, M.Qorbaçov Azərbaycan 1990-cı il 20 Yanvar faciəsinin əsas təşkilatçısıdır. Eyni zamanda Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin başlanmasında da onun birbaşa rolu olub. M.Qorbaçov ermənilərə daim dəstək verib və Dağlıq Qarabağdakı ermənilərin Azərbaycandan ayrılmaq tələblərini açıq və dolayısı yollarla dəstəkləyib.

20 yanvar faciəsinə görə M.Qorbaçova Azərbaycanda cinayət işi də açılıb.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

"Zelenskiyə qarşı baş verənlərdən belə nəticə çıxır ki, Ukraynada da "dərindən dövlət" var imiş"

Elxan Şahinoğlu: "Andiçməsi gecikir, prezident səlahiyyəti azalır, şirkətində axtarış gedir, onun üçün asan olmayacaq"

Ukraynanın yeni seçilmiş prezidenti Vladimir Zelenski Türkiyəyə istirahətə getdiyi vaxtda onun şirkətində yoxlamalar başlayıb. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, Zelenskinin "Kinokvartal" adlı şirkətində axtarışlar aparılır.

Şirkət barəsində Ukrayna Korrupsiya Qarşı Mübarizə İdarəsinə bir çox şikayət daxil olub.

İdarənin rəhbəri Artyom Sitnik bildirib ki, şikayətlərdən biri Zelenskinin ötən il çəkdiyi "Mən, sən və onlar" adlı filmə müqaviləyə riayət etməməsi ilə bağlıdır.

"Əvvəlcədən müqavilədə filmin Ukrayna dilində çəkilməyi bildirilsə də, rusca çəkilib. Daha sonra dublyaj edilib. Məsələ ilə bağlı yekun qərar məhkəmə verəcək".

Zelenski prezident seçilmədən öncə aktyor olaraq fəaliyyət göstərmişdir. Maraqlıdır ki, axtarışlar getdiyi zamanda gənc prezident istirahətə gedib.

Bu məlumatı özü facebook səhifəsində paylaşmışdır. O, uşaqlarını Türkiyədə hər ilk keçirilən festivallardan birinə apardığını bildirib.

Zelenski bunun son 4 ay ərzində ilk tətillərini bildirdi və Türkiyədə istirahətinin iki gün davam edəcəyini açıqlayıb.

Prezident seçkisində qalib gələn bir şəxsin həssas dönmədə xüsusi dövlət mühafizə

zəsi olmadan başqa ölkəyə səfəri qeyri-adi qarşılanıb.

Siyasi analitik Elxan Şahinoğlunun "Yeni Müsavat"a sözlərinə görə, Zelenski prezident səlahiyyətlərinin icrasına başlamamışdan artıq ciddi problemlərlə üzləşib.

Onun sözlərinə görə, ilk növbədə andiçmə mərasimi gecikir: "Mayın 27-nə qədər inauqurasiya mərasimini yubarmışa çalışırlar. O vaxta qədər Zelenski parlamenti buraxa bilər. Ondan sonra belə səlahiyyəti olmayacaq.

İndiki hakimiyyətin marağındadır ki, parlament buraxılmasın. Çünki Poroşenkonun Ukrayna Radasında fraksiyası var. Ona görə də Zelenskiyə çətin olacaq. Eyni zamanda parlamentdə müzakirələr başlayıb ki, prezident səlahiyyətləri azaldılsın, daxili siyasətə çox qarışa bilməsin, Təhlükəsizlik Komitəsi sədrini təyin etmək səlahiyyəti olmasın, yalnız xarici səfərlərə getsin".

Politoloqun fikrincə, Zelenskiyə hakimiyyət müəyyən problemlər yaratmağa başlayıb: "Ola bilsin ki, indi axtarış aparılan şirkətdə pozuntular var. Sadəcə, Ukraynada təmiz

siyasətçi tapmaq çətindir. Zelenskinin də Kolomovskinin adamı kimi qəbul edirlər, onun telekanalında geniş yer verilib.

Kolomovski onun "qara zünə" aşiq olmamışdı. Əgər Kolomovski Ukraynaya qayıtsa, başqa siyasilərə problem yarana bilər.

Zelenskiyə qarşı baş verən bu hadisələrdən belə nəticə çıxır ki, Ukraynada da "dərindən dövlət" var imiş və onlar yeni prezidentə əlavə problem yaradır.

Ekspert hesab edir ki, Zelenskinin siyasətçi kimi hər hansı ciddi addımını görməyib: "Mən hələ ki onu şoumen olaraq görürəm. Ukrayna kimi müəkkəb bir vəziyyətdə olan ölkədə onun idarəçiliyinin necə

kən özünə səs verdiyini göstərəcəkdir. İnsanlar, investorlar ölkəni tərk edir, korrupsiya ilə mübarizə hələ tam effekt vermir, hər kəs Ukraynadan öz payını götürməyə çalışır, bu halda Zelenskinin işi ağır olacaq".

Qeyd edək ki, 2017-ci ildə şoumenin rəhbərlik etdiyi "Kvartal Studiyası-95" şirkətinin vəkili "Xalqın xidmətçisi" siyasi partiyasını qeydiyyatdan keçirib.

2018-ci il yerini 2019-a verəndə isə digər kanallar prezident Poroşenkonun xalqa təbrikini yayımlayarkən, "1+1" telekanalı Zelenskinin prezidentlik sevdası haqda çıxışını təqdim edib.

olacağını zaman göstərəcək. İnsanlar, investorlar ölkəni tərk edir, korrupsiya ilə mübarizə hələ tam effekt vermir, hər kəs Ukraynadan öz payını götürməyə çalışır, bu halda Zelenskinin işi ağır olacaq".

Qeyd edək ki, 2017-ci ildə şoumenin rəhbərlik etdiyi "Kvartal Studiyası-95" şirkətinin vəkili "Xalqın xidmətçisi" siyasi partiyasını qeydiyyatdan keçirib.

2018-ci il yerini 2019-a verəndə isə digər kanallar prezident Poroşenkonun xalqa təbrikini yayımlayarkən, "1+1" telekanalı Zelenskinin prezidentlik sevdası haqda çıxışını təqdim edib.

Bu ilin 21 yanvar tarixində isə Vova sənədlərini Mərkəzi Seçki Komissiyasına təqdim edib. Bu gün Zelenskinin Ukraynada bir neçə evi, torpaq sahələri var.

Hətta xanımı ilə birgə Britaniyada mənzil də alıblar. Zelenski cütlüyü bahalı saatları, zinət əşyalarını çox sevirdi.

Üstəlik bir neçə şirkətin, qiymətli sənədlərin sahibidir. Elə təkcə 2017-ci ildə xalqın qulunun gəliri 1 milyon yarım qrivinə bərabər olub.

Poroşenko isə şoumen rəqibini uzun müddət olixarx İqor Kolomoyski ilə sıx münasibətdə ittiham edərək onu "Kolomoyskinin marioneti" adlandırmaqdan çəkinmir. Zelenski ittihamlara belə cavab verir:

"Bəzi KİV-lər cənab Kolomoyskidən asılılığımı dilə gətirirlər. Bizi birləşdirən bir dəyər var, o da Kolomoyskinin "1+1" kanalında çalışmışımdır.

Kanalda işləməyimi də tam qeyd edə bilmərəm. Çünki "Kvartal-95" studiyası sadəcə "1+1" kanalına hazır məhsul satır. Mənim Kolomoyski adlı sahibim yoxdur".

Son günlər yerli mediada tanınmış şoumenin Bakı və Qəbələyə səfərləri ilə bağlı da fotoşəkillər yayılıb. Məlumat üçün bildirim ki, o, 2017-ci ildə Bakıya, 2018-ci ildə isə komandası ilə birgə Qəbələyə səfər edib.

Vəndam kəndini işarə verən lövhənin qarşısında, lüləkabla, Əliağa Vahidin abidəsi, Qobustan qaya daşları və digər tarixi dəyərlərimizlə olan fotoları da həmin səfərlərdəndir.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Bank qalmağalının yarımçıq qoyduğu "Xəzər adaları" layihəsi

İqtisadçı ekspert: "Orada kazinoların, xüsusi əyləncə mərkəzlərinin açılmasına icazə verilərsə..."

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ilə bağlı qalmağalı məhkəmə prosesi davam edir. Gəlişmələr onu deməyə əsas verir ki, yaxın bir neçə il ərzində bankdakı mənimşəmələrlə bağlı araşdırmalar kəsilməyəcək.

2015-ci ildə Azərbaycan Beynəlxalq Bankının İdarə Heyətinin keçmiş sədri Cahangir Hacıyev işdən çıxandan və həbs ediləndən sonra ortaya böyük korrupsiya qalmağalı çıxdı, yarıçı dövlətə məxsus olan bankın şəxsi mülkiyyət kimi istifadə olunduğu üzə çıxdı.

2015-ci ildən Azərbaycanda və ötən ilin əvvəllərindən Böyük Britaniyada Azərbaycan Beynəlxalq Bankı ilə bağlı araşdırmalar gedir. Cahangir Hacıyev həmin araşdırmaların ilkin mərhələsinin sonucunu olaraq, 15 il müddətinə azadlıqdan məhrum olunub. Hazırda onun və digər şəxslərin sözü gedən bankdakı mənimşəmələrlə bağlı digər epizodlar üzrə də daha bir məhkəməsi keçirilir.

Azərbaycan Beynəlxalq Bankının keçmiş rəhbərliyinin fəaliyyətindəki qalmağalı addımlar ümumilikdə bankla əlaqəli bir çox qurumların işində, layihələrin icrasında da problemlər yaradıb. Belə layihələrdən biri də "Xəzər adaları"dır. Tikinti işlərinə 2011-ci ilin mart ayında başlanılan layihəyə görə, Xəzər dənizində, Bakıdan 25 km cənubda 41 adadan ibarət, 3 min hektar sahəni əhatə edəcək süni arxipelaq şəhəri yaradılmalı idi. 2012-ci ildə "Khazar Islands" süni adalarının tikintisi layihəsi Azərbaycanın vergi orqanlarında dövlət qeydiyyatından keçmişdi. Layihə "baş" adadan, iki paralel xətlə uzanan tikililərdən, onların boyunca çoxmərtəbəli binalar ucaldılmış kiçik adalardan və villalar üçün ayrıca adalardan ibarət olmalı, kompleksin tikililəri və adaları körpülərlə birləşməsi nəzərdə tutulurdu.

2020-2025-ci illərdə başa çatdırılması planlaşdırılan layihə üzrə işlər 2015-ci ildə dayandırıldı. Həmin müddətə qədr "Xəzər adaları"nda 11 göydələn və bir neçə sosial obyektlərin tikinti işləri intensiv şəkildə davam etdirilirdi. Cahangir Hacıyevin həbsindən sonra isə "Xəzər adaları"nda da iş aparılmır. Artıq 4 ildir ki, "Xəzər adaları" sahibsiz küləklər meydanına çevrilib. Adalarda hündürmərtəbəli binaların inşası üçün nəzərdə tutulan qaldırıcı kranlar da hərəkətsizdir, tikililərdə kimsə gözə dəymir. Layihənin tamamlanması üçün ümumilikdə 60 milyon manat tələb olunur. İlkin mərhələ üçün Hacı İbrahim Nehrəmli Azərbaycan Beynəlxalq Bankından 850 milyon manat kredit götürmüşdü. 2011-ci ildə 850 milyon manat 1 milyard dollardan artıq vəsait demək idi.

Kredit götürmüş Hacı İbrahim Nehrəmli açıqlamalarında "Xəzər Adaları"ndakı 5 tikintisi başa çatmayan obyektin bankın nümayəndələri tərəfindən qiymətləndirildiyini bildirmişdi. Sitat: "Həmin 5 obyektə bankın qoyduğu qiymət 1,5 milyard manat oldu. Əgər bank mənim borclarımı ödəməyimi istəyirsə, gəlib həmin obyektlərimi ala bilər".

Bəs nə etməli?

İqtisadçı ekspert Natiq Cəfərli deyir ki, "Xəzər Adaları" hazırda hüquqi baxımdan Azərbaycan Beynəlxalq Bankının balansındadır: "Kredit müqavilələrinin təminatı olaraq banka girov qoyulmuşdu. Bu layihənin ilk gündən yeri, məkanı doğru seçilməmişdi. Ona görə də "Xəzər adaları"nın yaşayış yeri kimi götürülməsi problemlidir. Dənizdə daim rütubət var, sahildə sement və digər çoxsaylı zavodlar var. Yeni daimi yaşayış üçün o qədər də əlverişli deyil".

İqtisadçı ekspert düşünür ki, "Xəzər adaları" əyləncə məkanı kimi daha əlverişlidir: "Xəzər adaları" Bakının 25 kilometrliyindədir. Bu baxımdan əyləncə mərkəzi kimi fəaliyyəti effektiv ola bilər. "Xəzər Adaları"nda kazino biznesinə icazə verilməlidir. Əgər orada kazinoların, xüsusi əyləncə mərkəzlərinin açılmasına icazə verilərsə, bu, ölkə iqtisadiyyatı üçün də əlverişli olar. Yarımçıq qalmış tikinti başa çatdırılır. Minlərlə yeni iş yeri açıla bilər, turistlər üçün cəlbedici olar".

İqtisadçı layihənin başa çatdırılması üçün xarici investorların da cəlb edilməsi imkanlarının nəzərdən keçirilməsini məqsəduyğun hesab edir.

□ E.MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Məsavət"

Bu ildən etibarən həm buraxılış, həm də ali və orta təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanları əsaslı şəkildə dəyişdirilmiş formada həyata keçiriləcək. Belə ki, buraxılış imtahanlarında abituriyentlər kurikulum əsaslı tapşırıqlardan, yazı vərdişləri və qavrama vərdişləri tapşırıqlarından, eləcə də ESSE yazmaqla imtahan verəcəklər. Qəbul imtahan mərhələsində isə qapalı və açıq tipli testlərdən imtahan verəcəklər.

dirmə ilə əlaqəli keçirdiyi imtahanların ortaya qoyduğu nəticələrlə bağlıdır. Yeni, uzun illər bu yeniliklərlə bağlı hazırlıqlar gedib. Bu gün orta məktəb müəllimi açıq tipli tapşırıqların həlli ilə bağlı şagirdlərini hazırlaya bilmirsə, deməli çox ciddi problemlər mövcuddur".

Etibar Əliyev bu il keçiriləcək qəbul imtahanlarının nəticəsi barədə öz mövqeyini bu cür bildirdi:

"İstedadlılar hər zaman ortaya çıxır. Yeni söhbət kurikulumun tətbiqi ilə yanaşı xüsusi istedadlı şagirdlər var ki, onlar yaxşı nəticə göstərir. Bu, fərdi

aparılacaq. Birinci mərhələ orta təhsil müəssisələrində təhsil almaq üçün buraxılış imtahanları hesab olunub, əvvəlki illərdə bitirənlər üçün isə bu formal olaraq imtahanın birinci mərhələsidir. Burada iştirak edənlər 0-300 bal toplamalıdır. Onlar 3 fəndən imtahan verəcək - Azərbaycan bölümündən olanlar Azərbaycan dilindən, rus bölümündən olanlar rus dilindən, riyaziyyat və xarici dildən. İkinci mərhələdə isə seçdikləri 4 ixtisas qrupunun birindən 0-400 bal toplamalıdır. Sonda hər iki mərhələdə toplanan ballar cəmlənir və yekun balla imtahan

Çünki burada yenə də şagirdlərin biliklərini yoxlayırıq, onların bacarıqlarını yoxlayan mexanizm yoxdur. Hələ də biz yaddaş məktəbindən təvəkkül məktəbinə keçməmişik. Həlbuki hər zaman deyirik ki, mütləq şəkildə uşaqlar əzbərçiliyə mey etməməli, dərsləkləri bu cür yadda saxlamalıdır. Bizdə tətbiq etmə kimi test tapşırıqları yoxdur.

Beləliklə gözlənilən ən ciddi qüsurlardan biri cavabların yoxlanılması ilə bağlı olacaq. Təsəvvür edin, aprel ayının 7-də artıq buraxılış imtahanlarının birinci mərhələsi keçirilib, hələ də

Buraxılış və qəbul imtahanlarında əsaslı dəyişiklik - gözlənilən nəticələr

Etibar Əliyev: "Məktəblər tətbiq edilən yeniliklərə hazır olmalıdır"
Kamran Əsədov: "Bu il 700 bal toplayanların sayı çox az olacaq"

Həmçinin bu ildən etibarən ölkədə buraxılış və qəbul imtahanlarının nəticələri birləşdirilir. Belə ki, yeni qaydalara görə birinci mərhələdə, yeni buraxılış imtahanında abituriyentlər 3 fəndən, o cümlədən ana dili, riyaziyyat, xarici dildən maksimum 300 bal, II mərhələdə, qəbul imtahanında isə ixtisas qruplarına uyğun 3 fəndən maksimum 400 bal olmaqla cəmi 700 bal toplaya bilərlər.

Bəs yeniliklər şagird və abituriyentlər üçün hansı çətinliklər yarada bilər? Yeniliklər prosesi asan, yoxsa daha da çətinləşdirir? Son olaraq qəbul imtahanlarında hansı nəticələr gözlənilir?

Məsələ ilə bağlı təhsil ekspertlərinin rəylərini öyrənməyə çalışdıq.

Mövzu ilə bağlı "Yeni Məsavət"ə danışan ekspert Etibar Əliyev qeyd etdi ki, məktəblər tətbiq edilən yeniliklərə hazır olmalıdır: "Dövlət İmtahan Mərkəzi, Təhsil Nazirliyi çalışmalıdır ki, valideyn və abituriyentlər yeniliklər barədə məlumatlı olsun. Çünki əgər 2-3 il bundan əvvəl qapalı test tapşırıqlarına üstünlük verilsə, indi 20 qapalı, 8 açıq test tapşırığı tətbiq olunub. Bu, labüddür və kurikulumun tələbləridir. Şagirdlər oxuduqları mətni anlamalı, riyaziyyatdan tənlilikləri həll etməlidirlər.

Bu yeniliklər heç də təsadüfi, bir gündə qərar verilən yeniliklər deyil. Yeni kurikulum sənədi qəbul olunduqdan sonra zaman-zaman monitorinqlər, sınaq imtahanları, eyni zamanda məktəbin özünün qiymətlən-

çalışmanın ortaya qoyduğu məsələdir. Ola bilsin ki, bəlkə bu il 700 bal toplayanın sayı çox az olacaq. Lakin bütün hallarda bu cür çətinlik mərhələsi ardıcılıqla başlayıb və biz onu izləyirik. İmtahan nəticələrində 700 balın az və ya çox olması təhsilə o qədər də təsiri yoxdur. Yeni, əgər abituriyent öz bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirib, 500-dən yuxarı bal toplayırsa, bunun özü də pis nəticə deyil".

Təhsil eksperti Kamran Əsədov da yeniliklərlə bağlı "Yeni Məsavət"ə danışdı. O deyir ki, 2019-cu ildən başlayaraq istər ali, istərsə də orta təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanları tamamilə yeni formatda həyata keçiriləcək: "Bu, ölkədə tətbiq olunan 2008-ci il kurikulum standartlarının nəticəsi idi. Çünki artıq həmin ildən etibarən kurikulumla təhsil alan şagirdlərin bilik və bacarıqlarının yoxlanılması əvvəlki ənənəvi üsulla aparılması mümkün deyil. Çünki onların əldə etdikləri bilik və bacarıqlar tamamilə fərqli formatdadır. Bu səbəbdən bu il qəbul və buraxılış imtahanları tamamilə yeni formatda olacaq.

Etiraf edək ki, həm buraxılış, həm də qəbul imtahanlarında iştirak edənlər bu prosesi hələ tam mənimşəməyib. Çünki əvvəllər yalnız qəbul imtahanlarında iştirak edənlər bir imtahan nəticəsindən 700 bal toplayırdısa, buraxılış imtahanlarının qəbul imtahanlarına təsiri yox idisə, 2019-cu ildən başlayaraq bu proses dəyişdirilib və imtahan şərti olaraq iki mərhələdə

na buraxılacaq.

Burada bir vacib məqamı qeyd etmək istəyirəm ki, tək imtahanın formatında deyil, həm də eyni zamanda test tapşırıqlarının modellərində də dəyişiklik olub. Əgər bu günə qədər qapalı test tapşırıqları var idisə, indi açıq test tapşırıqları tətbiq olunub."

Kamran Əsədov qeyd etdi ki, bütün bu dəyişikliklər imtahan nəticələrinə çox ciddi şəkildə təsir göstərəcək:

"Tam əminliklə deyə bilərəm ki, əgər ötən il qədər 20-dən çox 700 bal toplayan var idisə, bu il 700 bal toplayan olmayacaq və yaxud sayı çox az olacaq.

Digər məsələ isə imtahan nəticələri ilə bağlıdır. Əgər bu günə qədər yalnız proqram təminatının tətbiq edilməsi ilə imtahan nəticələri yoxlanılırdısa, 2019-cu ildən etibarən yoxlama prosesinə insan faktoru da təsir göstərəcək. Yeni orada açıq, situasiya, dinləmə tipli testlərin yoxlanılmasına insan faktoru təsir göstərəcək ki, bu da qiymətləndirmədə müəyyən qədər problemlər ortaya çıxardacaq. Yeni, 2016-17-ci il buraxılış imtahanlarında müşahidə etmişdik ki, yoxlamalarda müəyyən qədər qüsurlara yol verilmişdi. Əslində bu nə üçün vacibdir? Bununla ali məktəblərdə az bal toplayanlara imkan, şans verilecək ki, onlar qəbul oluna bilsinlər. Lakin ümumilikdə tam şəkildə gözləyə bilmərik ki, prosesdə inkişaf olacaq.

20 gündür ki, cavablar bilinmir. Cavabların bilinməsi üçün 1, həətə 2 ay vaxt lazımdır. Daha sonra may ayında qəbul imtahanı keçiriləcək və onun nəticələri də bir müddət sonra bilinəcək. Beləliklə imtahanlarda iştirak edənləri uzun müddət gərginlikdə qalacaq, növbəti imtahan qeydiyyatından keçib-keçməyəcəkləri barədə sual qarşısında qalacaq. Abituriyentlər imtahan nəticələrini gözləyə qədər təxminən 2 ay psixoloji gərginlik yaşayacaqlar.

Ən əsas problemlərdən biri buraxılış imtahanlarında istifadə olunan test tapşırıqları kitabçaları imtahan iştirakçılarına verilməməsidir. İştirakçılar bilmir ki, hansı suala doğru, hansısa yanlış cavab verir. Həm sual, həm də cavab kitabçaları iştirakçılardan alınır. Bu kifayət qədər çatışmazlıqdır. Düşünürəm ki, yaxşı olardı Dövlət İmtahan Mərkəzi sual kitabçalarını heç olmasa elektron variantda iştirakçılar çatdırsın ki, onlar verdikləri cavabı yoxlaya bilsinlər.

Ümumiyyətlə hələ də resurs çatışmazlığı var. Dövlət İmtahan Mərkəzi 11-ci siniflər üçün kitabçalar çap etməyib, yeni imtahan modelinə uyğun test topluları çox azdır, demək olar ki, ənənəvi formatdadır. Bu bizə 1991-92-ci illərdəki vəziyyəti xatırladır. Bu baxımdan 2019-cu ildə biz imtahanlardan yüksək nəticə gözləməməliyik".

□ Xalidə GƏRAY, "Yeni Məsavət"

Ilin 4 ayı başa çatmaq üzrədir. Ancaq bəzi nikbin ümidlərlərə rəğmən, Qarabağ danışıqlarında hələ də ciddi irəliləyiş, diplomatik həmlə gözə dəymir. Guya problemi ətraflı öyrənməklə məşğul olan erməni baş nazir Nikol Paşinyan az qala, 1 ildir hiyləgərcəsinə vaxt uzatmağa çalışır, etyn zamanda, belə bir fikri təkrarlamaqdan yorulmur: “Münaqişə erməni, Azərbaycan və Dağlıq Qarabağ xalqlarını qane etməlidir. Mən Azərbaycan tərəfdən də eyni fikri eşitmək istəyirəm”.

Təbii ki, bununla o, status-kvonu saxlamağa, problemin kardinal həllindən yayınmağa səy edir. Çünki yaxşı bilir ki, rəsmi Bakı heç vaxt “Dağlıq Qarabağ xalqı” adlı qondarma millətin varlığını qəbul etməyəcək. Əks halda, bu, konfliktin mahiyyətini dəyişmək və separatçı rejimi münaqişədə müstəqil tərəf qismində tanımaq kimi çıxar, Ermənistanı işğalçı yarlığından qurtarmaq və problemin Azərbaycana qarşı ərazi iddiasından doğmadığını dünyaya bəyan etmək demək olar. Paralel surətdə, bu, BMT TŞ-nin, digər mötəbər beynəlxalq təşki-

latların Qarabağa dair bir sıra məlum, ədalətli qərar və qətnamələrindən könüllü imtina anlamına gəlirdi.

Ermənistana, Paşinyana da görünür, elə bu lazımdır. Dünyanı çaşdırmağa yönəlmiş belə hiyləgər, “sülhpərvər” bəyanatların arxasındakı gerçək hədəfi Azərbaycan yaxşı bildiyindən, şübhə yox ki, heç vaxt buna getməz. Nikol Paşinyan Bakıdan bunu boşuna gözləyir. Rəsmi Bakı konfliktin həlli ilə bağlı mövqeyini də çoxdan bəyan edib: münaqişə yalnız ölkəmizin beynəlxalq birlik tərəfindən tanınmış sərhədləri,

Azərbaycanlı girov İrəvanda əməliyyat edildi

Ermənistanın girov götürdüyü azərbaycanlı Elvin İbrahimov Erevani tibb mərkəzində əməliyyat edilib (axar.az). Məlumatı Ermənistan Ədliyyə Nazirliyi yayıb. Əməliyyat aprelin 24-də baş tutub. Əməliyyat nəticəsində onun mədəsindən yad cisim çıxarıldığı bildirilir. Hazırda İbrahimovun vəziyyətinin yaxşı olduğu vurğulanıb.

Qeyd edək ki, Qazax rayonunun Yuxarı Salahlı kənd sakinini, 29.10.1986-cı il təvəllüdü İbrahimov Elvin Arif oğlu cari il mart ayının 15-dən 16-na keçən gecə Qazax rayonunun Ermənistanın Noyemberyan rayonu ilə sərhəd xəttində yolu azaraq qarşı tərəfə keçib. O, sərhədi keçərkən Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən açılmış atəş nəticəsində yaralanıb. Aidiyyəti beynəlxalq təşkilatlar E.İbrahimovun yaralanması və Ermənistan hərbiçiləri tərəfindən saxlanılması faktını təsdiq edərək həyatı üçün təhlükənin olmadığını bildiriblər.

Azərbaycanın Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyası isə E.İbrahimovun ruhi xəstə olması haqqında məlumat yayıb.

2019 Qarabağ üçün dönüş ili

olacaqmı? - gözlənti

Status-kvonun süni şəkildə uzadılması işğalçı ölkəyə labüd müharibə ilə yanaşı, yeni siyasi təlatümlər vəd edir; **politoloq:** “Ermənistan üçün konkret qərar vermək zamanı çatıb...”

ərazi bütövlüyü çərçivəsində çözülməlidir, Dağlıq Qarabağa isə ən yüksək muxtariyyət verilə bilər.

Yeni torpaqlarımızda ikinci qondarma erməni dövlətinin yaradılmasına heç vaxt imkan verilməyəcək. Ermənilər nə qədər bu gerçəyin dərkinə tez yaxınlaşsalar, bir o qədər onların faydasına olar. Çünki zaman onların xeyrinə işləmir, həll edilməyən Dağlıq Qarabağ itilafı xain qonşularımıza getdikcə daha böyük məhrumiyətlər və işğalçı ölkəyə Rusiyadan daha güclü vassal asılılığı vəd edir.

*****

Bəs 2019-cu ildə konfliktin nizamlanmasında nəhayət, dönüş olacaqmı, son gözləntilər nədən ibarətdir?

Bakıda 3 ay öncə yaradılmış Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzi İdarə Heyətinin rəhbəri Fərid Şəfiyev hesab edir ki, sülh prosesində real irəliləyiş zamanı çatıb. “Azərbaycan və Ermənistan rəhbərlərinin son Vyana görüşündə humanitar məsələlərin də müzakirəsi təmas xəttində gərginliyi azaldır. Lakin humanitar sahədə, xalq diplomatiyası sahəsində o halda uğur əldə oluna bilər ki, danışıqlarda əsas istiqamətlər üzrə inki-

şaf olsun”. “Yeni Müsavat”ın məlumatına görə, bu barədə o, “Vestnik Kavkaza” portalına müsahibəsində deyib.

“Humanitar addımlar üçün oksigen lazımdır ki, bu da nizamlaşmada substantiv irəliləyişdən əldə edilə bilər. Əgər belə irəliləyiş olmasa, o zaman humanitar aksiyalar, xalq diplomatiyası yekun etibarilə boğulacaq. Ona görə də əsas hədəf substantiv danışıqlardır. Və elə bu il danışıqlarda nəticə əldə etmək lazımdır”, - deyir o qeyd edib.

Onun sözlərinə görə, Qarabağ itilafının hərbi yolla həlli məqbul deyil: “Konflikt dinc yolla nizamlanmalıdır. Ancaq status-kvonun saxlanması, hərbi konfliktin nəticələrinin hansısa mərhələdə tanınması da məqbul deyil. Əgər belə bir tanınma olsa, məntiqlə indiki vəziyyəti də hərbi yolla dəyişmək olar. Yeri gəlmişkən, 2016-cı ildə Azərbaycan buna yaxın idi. Lakin xoş məram göstərərək dayandı ki, münaqişə sülh yolu ilə çözülsün. Odur ki, bu gün biz gözlənti içindəyik”.

Analitikə görə, Ermənistan hakimiyyət dəyişikliyinə sonra ekspertlər nizamlaşma prosesində tərəqqiyə ümidli olsalar da, bu gün bu

ümidlər boş çıxmaqdadır. “Biz erməni rəhbərlərinin öz bəyanatlarında qeyri-ardıcılığın şahidi oluruq. Onlar bir yandan, humanitar aksiyalardan, sülh üçün dialoqa hazırlıqdan danışır, başqa yandan, “yeni ərazi işğalı üçün yeni müharibə” bəyanatı verirlər. Öz də bunun guya daxili auditoriya üçün edildiyi əsas ola bilməz. Çünki biz elə bir cizgiyə yaxınlaşmışıq ki, artıq konkret addım atılmalıdır. Ermənistan konfliktin həllinin dinc məcraya yönəlməsi üçün qərarlar verməlidir. Azərbaycan son yarım ildə xüsusən də təmas xəttində gərginliyin azalması üçün çoxlu addımlar atıb. Amma bu, sonsuzadək davam edə bilməz. Status-kvo saxlana bilməz. Bu barədə danışıqların bütün tərəfdəşləri bəyan edir. Ona görə də tərəqqi gözləyirik. Mən iqtisadi nöqtəy-nəzərdən Ermənistan üçün perspektivin yetərincə qaranlıq olduğunu söyləməyə lüzum görmürəm. Bu, onsuz da aydındır. Ermənistandakı millətçi qüvvələr bəyan edir ki, “Biz bundan sonra da ac qalacaq belə, torpaqları verməyə cəyik”. Bu, mağara ideologiyasıdır. Dünyaya başqa gözle baxmağın vaxtı çatıb”, - deyir o, əlavə edib.

Məsələ də ondadır ki, Qarabağ məsələsi həll olunmayınca, işğalçı ölkədə siyasi təlatümlər və hakimiyyət çevrilişləri davam edəcək ki, bu da onu iqtisadi cəhətdə daha geri atacaq. Bu mənada köklü islahatlardan dem vuran inqilabçı baş nazir Paşinyan iqtidarı da acınacaqlı sonluqdan siğortalı olmayıb. Ac-yalvac ermənilər onu necə əlləri üstündə hakimiyyətə gətiriblərsə, eləcə də günün birində yola sala bilərlər. Odur ki, rəsmi İrəvan heç olmasa, yaxın tarixdən dərs götürməlidir.

“Ukraynadakı hadisələr Ermənistanda da gözlənilir. Cənab Paşinyan Zelenski deyil, o, tipik Poroşenkodur”. Bunu Ermənistanın 1in.am saytına müsahibəsində ukraynalı analitik Vitali Portnikov deyib. “Paşinyan oliqarxik sistemin parçalanmasından sonra böyük ümidlənilən şəxsdir. Ancaq əhali gördəndə ki, ümidləri doğrulmur, o zaman Paşinyan Poroşenko kimi sevilmez ola bilər. Mən Ermənistanda baş verənlərlə Maydan arasında paralellər görürəm. Cənab Paşinyanın sizdə (Ermənistanda - red.) Maydan olmamasını sübut etmək üçün göstərdiyi bütün səylərə rəğmən, deyə bilərik ki, sizdə əsl Ukrayna Maydanı olub. Bizdə bu gün baş verənləri siz bir neçə il sonra görəcəksiniz”, - deyir o xəbərdarlıq edib.

Bu uğursuz perspektivi önləməyin tək yolu isə Ermənistanın iki böyük qonşu - Azərbaycan və Türkiyə ilə siyasi-diplomatik münasibətləri, iqtisadi-ticarət əlaqələri normalaşdırmasıdır. Paşinyan hökumətinin buna siyasi iradəsi çatacaqmı? Cavabdan həm də Ermənistan adlı marionet dövlətin varlığı asılıdır...

Moskvanın "Noviy Çeremuşki" metros-tansiyası yaxınlığında silahlı atışma baş verib. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, qanlı olayda iki nəfər ölüb. Rusiya İstintaq Komitəsinin yaydığı rəsmi məlumata görə, ölənlərdən biri Rəsul Abdullayev adlı şəxsdir. Əslən Gürcüstandan olan 60 yaşlı Abdullayev Rusiyada avtomobil və ehtiyat hissələrinin satışı ilə məşğul imiş.

Ölən ikinci şəxs Vaqif Hübətovdur. Məlumatla görə, onun üzərindən Hübətov Vaqif Maqomed oğlunun adına verilmiş "Moskva Tayms" nəşrinin vəsiqəsi çıxıb. Vəsiqənin fotoları Rusiya KİV-də dərc olunub. Vəsiqədə Hübətovun nəşrin Rusiya və MDB regional şöbəsinin rəhbəri olduğu görünür. Lakin "Moskva Tayms"da onun imzası ilə bir dəne də yazı dərc olunmayıb. Nəşrdən də bildirilib ki, onların əməkdaşlarından heç kim "Noviy Çeremuşki" stansiyası yaxınlığında baş verən atışmada iştirak etməyib. Nəşrin rəhbərliyi jurnalistlərə açıqlamasında Vaqif Hübətovun adına verilmiş vəsiqənin saxta olduğunu və onlarda bu adda şəxsin işləmədiyini bildirib.

Ateşin Rəsul Abdullayev tərəfindən açıldığı bildirilib. Məlumatla görə, Abdullayev "Naqan" tipli tapança ilə Vaqif Hübətova atəş açıqdan sonra özünə qəsd edib. Rusiya KİV qətlin qisas və qan düşmənciliyi zəminində baş verdiyini yazıb. Belə ki, ata qumara qurşanan və böyük məbləğdə borclandıqı üçün öldürülən oğlunun qisasını almaq qərarına gəlib. Bu səbəbdən də qətlə əli olan 50 yaşlı Vaqif Hübətovu öldürüb. Faktla bağlı cinayət işi açılıb.

Amma bu, ilk belə hal deyil.

Moskvada azərbaycanlı azərbaycanlıni öldürüb intihar elədi - motiv və təfərrüat

Ata qumarda uduzub pulu verə bilməyən oğlunun qətlinde əli olan şəxsdən qisasını aldı, sonra isə...

Mahmud Hacıyev: "Qafqaz xalqlarına xas xüsusiyyətdir..."

Azad İsayadə: "Qan düşmənciliyi cənub ölkələri və dağ xalqlarına aiddir, Şotlandiya, İtaliyada da var"

Rusiyada, Ukraynada, Türkiyədə yaşayan azərbaycanlılar arasında dəfələrlə pul, tamah, qisas niyyəti ilə bir-birini öldürənlər olub.

Sabiq polis rəisi Mahmud Hacıyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, tamah məqsədi ilə törədilən cinayət sonra qisas motivli cinayətə çevrilib. Onun sözlərinə görə, Qafqaz regionunda belə hadisələr "qanunauyğun" haldır.

"Bu regionda qanı qanla yumaq dədə-baba vaxtından olub. Sadəcə, sovet vaxtı sosialist düşüncəsi, kollektivçilik, kommunist qaydaları müəyyən qədər bunun qarşısını ala bilmişdi. Amma bu xüsusiyyət qanda varsa, yenə cücərir. Bizim regionda köhnə mentaldan qalan anlayışlardır. Söhbət tək azərbaycanlıdan getmir. Belə davalar Qafqaza aid xüsusiyyətdir. Şimali Qafqazda inqış,

kabardin və s. millətlərdə də belə cinayətlər çox olur. Yəni Qafqaz xalqlarında qisas almaq qədimlərdən bəri gələn adətdir", - deyə M.Hacıyev qeyd etdi.

Ekspert bunun qarşısını almağın xüsusi yolu olmadığını qənaətindədir: "İndi biz hüquqi maarifləndirmə barədə pafoslu sözlər deyirik, amma cinayət törətmək niyyəti olan adamın gözüne heç nə görünür və

gedir vurur. Sivil dünyadır, hərəsə insanlar fikirləşir ki, illərini türmədə keçirməyə dəyməz, azad həyat sürmək istəyir".

Psixoloq Azad İsayadə dedi ki, qan düşmənciliyi cənub ölkələri və dağ xalqlarına aiddir. Onun sözlərinə görə, Şotlandiya, İrlandiya, İspaniya, İtaliya, Korsikada da bu adətlər var: "Dövlət qanunları yarana qədər cəmiyyətlər hansısa

adətlə yaşayıblar. Aran zonalarında yazılan qanunlar daha tez işləməyə başlayıb. Ancaq dağ bölgəsində uzun müddət dövlətsiz yaşayıblar deyə, bu yazılmamış qanunlarla yaşayıblar".

A.İsayadənin fikrincə, qisasçılıq Qafqazda, ərəb ölkələrində və az da olsa Türkiyədə var: "Bunu nə müsbət, nə mənfi qiymətləndirmək olar, sadəcə, qəbul etmək lazımdır. Sovet qanunları 70 il qız qaçırmaq, qan düşmənciliyi kimi hallara qarşı mübarizə apardı. Amma adətlər qaldı. Məsələn, Çingiz xandan bir adət var və müasir Roma hüququna ziddir: evin ən kiçik oğlu ata və ana ilə yaşayır, sərvət ona qalır. Roma qanuna görə, miras vərəsələr arasında bölünməlidir, kimsə razı olmayanda məhkəməyə üz tutur. Amma adətən bacılar və qardaşlar hər şeyi sonbeşiyə qoyub gedirlər. Eləcə də qan düşmənciliyi köhnə qaydalara arxalanır. Ərəb ölkələrində bu hal var idi. Amma İslam gələndə şəriət məhkəməsi ilə həll etməyə başladı. Eyni zamanda, bu məsələdə etnopsixoloji amillər var. Tutaq ki, oğul atasının yanında uşağını qucağına götürməz, siqaret çəkməz. Ata bilir ki, oğul siqaret çəkir, amma adət qalıb, yanında olmur".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

ABŞ-da müəllimlərə silah paylanır, Azərbaycanda isə...

Ölkəmizdə kimlər silah gəzdirə bilərlər?..

ABŞ-ın Florida ştatının senatı müəllimlərə silah gəzdirməyə icazə verən qanun layihəsini təsdiq edib. Layihə 22 lehinə, 17 səs əleyhinə olmaqla qəbul edilib. Qeyd olunur ki, qanun məktəb müəllimlərinin və digər əməkdaşların silahlı hücumlardan müdafiə olunması və bu cür hücumların qarşısının alınması məqsədilə qəbul edilib. Sənəd ştat parlamentinin aşağı palatası tərəfindən təsdiq olunduqdan sonra imzalanması üçün qubernatora göndəriləcək.

Xatırladaq ki, ötən ilin fevralında Floridanın Parklend şəhərində məktəbdə baş vermiş atışma nəticəsində 17 nəfər həlak olub, 15 nəfər yaralanıb. 2009-cu ildə Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasında oxşar olay baş vermişdi. Həmin vaxt silahla təhsil ocağına hücum edən Fərda Qədirov 12 nəfəri qətlə yetirib, 13 nəfəri isə yaralamışdı.

Həmin günlərdə ölkədə təhsil ocaqlarına silahlı mühafizəçilərin yerləşdirilməsi geniş müzakirə edilən mövzulardan idi. Sonradan belə də oldu, ölkənin ən müxtəlif təhsil müas-

sislərinə mühafizəçilər qoyuldu, amma onlara silah verilmədi.

Bəs Azərbaycanda kimlər silah gəzdirə bilərlər?

Azərbaycanda deputatlar xidməti silah gəzdirmək hüququna malikdirlər. Milli Məclis üzvlərinə silahın verilməsi ilk

olaraq 1997-ci il dekabrın 30-da qəbul edilən "Xidməti və mülki silah haqqında" Qanunla tənzimlənib. 2001-ci ilin oktyabrında isə "Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi deputatının statusu haqqında" Qanuna əlavələr edilib. Bu qanunun 12.1-ci maddəsində de-

putatın təhlükəsizliyindən bəhs olunur.

"Deputatın təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədi ilə ona Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada xidməti silah verilə bilər. Deputatın öz səlahiyyətlərini icra etdiyi bütün

müddət ərzində qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda xidməti silahı saxlamaq, gəzdirmək və təyinatı üzrə istifadə etmək hüququ vardır, zəruri hallarda onun təhlükəsizliyi təmin edilir", - deyə qanunda yazılır.

Azərbaycan Milli Məclisinin deputatları qanunla xidməti silah almaq üçün əvvəlcə Daxili İşlər Nazirliyinin Baş İctimai Təhlükəsizlik İdarəsinə müraciət etməlidirlər. Burada müraciətinə müsbət cavab verilən deputat daha sonra nazirliyin Təchizat İdarəsindən xidməti silah ala bilər. Qanunla hər bir silah alan deputat dövlətə müəyyən edilmiş rüsum ödəyir. Deputata silahla birgə 16 nömrələnmiş patron da verilir. Silah gəzdirmək istəyən parlament üzvü öncə onunla davranma qaydalarını bilməlidir. Bunun üçün həmin deputat DİN-in müvafiq qurumuna dəvət olunaraq təlimatlandırılır. DİN silah almaq istəyən deputatın sağlıq durumunu nəzərə alır.

Onu da qeyd edək ki, deputatlara silahla iclas zalına daxil olmaq qadağan edilib. Milli Məclisin üzvü iclas zalına daxil

olmazdan öncə silahını nəzarətçiyə təhvil verməlidir.

Əvvəllər məhkum olunmuş, həqiqi hərbi xidmətdə olmayan, silahdan istifadə, silah gəzdirmə və dağıma qaydalarını bilməyən deputatlara silah verilməsini qanun məqbul hesab etmir.

Hazırda Azərbaycanda fəaliyyətdə olan deputatlarda silah yoxdur. Qanunun icrası ilə əlaqədar Daxili İşlər Nazirliyinin təlimatı qəbul edilib. Xidməti silahın verilməsi ilə bağlı deputatın müraciəti araşdırılarkən qanunvericiliyə və təlimata uyğun olaraq ölkədəki ictimai-siyasi vəziyyət, kriminogen durum nəzərə alınır. Əgər ölkədəki ictimai-siyasi vəziyyət və kriminogen durum deputatın silah gəzdirməsinə zərurət yaratmırsa, bu halda deputata xidməti silah verilmir. Bu baxımdan deputatlarda hazırda silah yoxdur. Deputatın öz səlahiyyətlərini icra etdiyi bütün müddət ərzində qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda xidməti silahı saxlamaq, gəzdirmək və təyinatı üzrə istifadə etmək hüququ var, zəruri hallarda onun təhlükəsizliyi təmin edilir.

Ümumilikdə isə vətəndaşlar DİN-ə müraciət edib müvafiq icazə almaqla ov silahları əldə edə bilərlər.

□ **E.HÜSEYNOV,**
"Yeni Müsavat"

Ramazan ayının başlama-sına az qaldı. QMI-nin ilin əvvəlində hazırladığı təqvimdə göstərilir ki, mayın 6-sı Ramazan ayının 1-nə, yəni orucluğa təsadüf edir. İdarə aprelin 29-da toplantı keçirəcək və bu zaman Ramazan ayının başlanması təqvimini elan olunacaq.

Bilindi ki, bezi İslam məzhəb və cərəyanları Ramazan ayının və ümumiyyətlə təqvimin başlaması üçün yeni ayın hilalının görünməsi, özü də insanın öz gözləri ilə görməsini şərt bilirlər. Bir sıra ölkələrdə isə texniki hesablama qaydasına əsasən ilin əvvəlindən təqvim elan olunur. Buna görə də adətən Ramazan və Qurban bayramları zamanı bu cür fikir ayrılıqları yaranır. Bu mənada ayın başlaması ilə bağlı fikir ayrılıqları yəqin ki, bu il də olacaq.

Artıq Türkiyədə də Ramazan ayının başlanması tarixi elan olunub. Mayın 6-da Türkiyədə ilk Ramazan ayının birinci günü olacaq.

Oruc tutmaq bütün səmavi dinlərdə rast gəlinən (*formalarında fərq var - K.R.*) ibadətdir. Bu səbəbdən də Quran-Kərimin Bəqərə surəsinin 183-cü ayəsində buyrulur: "Ey iman gətirənlər! Oruc tutmaq sizdən əvvəlki ümmətlərə vacib edildiyi kimi, sizə də vacib edildi ki, (bunun vasitəsilə) siz pis əməllərdən çəkinəsiniz!"

Ramazan ayında müsəlman olan şəxsin yaşı və səhhəti, eləcə də digər məhdudiyyətlər olmadığı halda oruc tutması vacibdir. Quranda oruc tutmağın qaydaları haqqında bir sıra ayələr mövcuddur. O cümlədən, "(Oruc tutmaq) sayı müəyyən olan (bir ay) günlərdir. (Bu gün-

Ramazanın "olar-olmazları"

Orucluğu bəzi ənənəvi suallarının cavabları

lərdə) sizdən xəstə və ya səfərdə olanlar tutmadığı günlər qəddər başqa günlərdə oruc tutmalıdır. Oruc tutmağa taqəti olmayanlar isə (*hər günün əvəzində*) bir yoxsulu doyduracaq qədər fidyə verməlidir. Hər kəs könüllü xeyir iş görərsə (*həm oruc tutub, həm də fidyə verərsə*), bu onun üçün daha yaxşı olar. Bilsəniz oruc tutmaq sizin üçün nə qədər xeyirlidir!" (Bəqərə surəsi, ayə 184).

Hər il Ramazanda oxşar mövzularda suallar ortaya çıxdığı üçün orucluğu öncəsi bəzi ənənəvi mübahisəli mövzuları qeyd edək. Ki, İslam dinində oruc tutmaq vacib ibadətlər kateqoriyasına aiddir. Yalnız xüsusi hallarda, səhhət və eləcə də təbii olaraq oruc tutması mümkün olmayanlar istisna olmaqla bütün müsəlmanlara Ramazan ayında oruc tutmaq vacibdir. Bu ayda üzrlü olaraq oruc tuta bilməyənlər sonrakı il

ərzində oruc tutmalıdırlar.

Oruc tutan adam bunları etməməlidir;

Yeyib-içmək. İstər az, istərsə çox, istər bərk, istərsə maye, istər yeyilən, istərsə yeyilməyən (hətta zərərli) hər hansı qidani qəbul etmək orucu pozar. Diqqət yetirin ki, dişlərin dibində qalmış yemək qırıntılarını da udmaq olmaz. Cinsi münasibətlər, hər cür qatı tox və təstünü udmaq. Məsələn, narın un

tozu, siqaret tüstüsü, su buxarı və s. qatı halda olarsa, onları udmaq qadağandır. İnsan qəsdən qusarsa, orucu batıl olar. Əlbəttə, qeyri-ixtiyari olaraq və ya xəstəlik nəticəsində qusmaq istisna olunur. Bədəne imalə etdirmək orucu pozur. Sübh namazına qədər qüsl almamaq. Oruc tutan insanın bədənində qüsl olmamalıdır. İnsan qəsdən Allahın, peyğəmbərlərin və imamların adından yalan danışsa, yeni Quran ayələrini bilə-bilə səhv oxusa, yalan hədislər söyləyə, orucu batıl olar. Çünki orucluğu paklıq və Allah tabe olan adama isə yuxarıdakı əməllər yaraşmaz. Cəfəri fiqhinə görə, suya baş vurmaqla da oruc pozular. Ancaq başı suya batırmadan suda üzmək və ya çimmək orucu pozmur.

Hənəfi və Şafii məzhəblərinə görə, oruc tutan şəxsin suya baş vurmağı çox bəyənilməz əməl sayılsa da, orucu batıl olmaz. Özü də gerek bu zaman ağız, burun və qulaq dəliklərindən bədənə su keçməsin. Buna görə də suya baş vurmaqla zım gəlsə, mütləq ağız, burun və qulaq dəlikləri qapanmalıdır.

Süd verən analar, şəkər, qan, mədə xəstəliyi kimi bəzi hallarda insanlar oruc tutmaq-

dan azaddır. Həddi-buluğa çatmamış uşaqlar, psixi cəhətdən qeyri-normal şəxslər, qocalıb əldən düşmüş şəxslər də oruc tutmaqdan azaddır.

Ramazan ayında ən çox verilən suallardan biri də bu ayda toy etməklə bağlıdır. Bir qayda olaraq Azərbaycanda Ramazan ayında toy edilmir. Ancaq bu bir dini qadağa deyil. Ancaq dinlə əlaqədardır. Məsələn, ondadır ki, Ramazan ayında gündüz saatlarında süfrə açmaq, məclis keçirmək bəyənilmir. Yeni xüsusi istisna hallar - səfərdə olmaq, yaxud da xəstə və ya uşaqlar istisna olmaqla - çıxılmaqla gündüz saatlarında məclis təşkil etmək, yemək süfrəsi açmaq qadağandır. Bu səbəbdən də azərbaycanlılar bir qayda olaraq Ramazan günlərində toy etmirlər. Lakin ilahiyyətçilərə görə dində bununla bağlı qadağa yoxdur, Ramazan günlərində iftardan sonra süfrə açmaq şərti ilə toy etmək olar. Məsələn, bu il Ramazan ayında axşam azanı təxminən saat 8 civarında olacaq. Bu saatda, yəni axşam saat 8-dən sonra süfrə açılmaq şərti ilə toy etmək olar.

□ **Kənan RÖVSƏNOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Fermerlərin birləşməsinə səbəb olan amillər

Aqrar sektorda kooperasiyaların yaradılması sahibkarların xeyrinədir

Son illərin aqrar sektorla bağlı ən çox müzakirə olunan məsələlərdən biri də kənd təsərrüfatı kooperasiyalarının yaradılmasıdır. Çünki rentabelli fəaliyyət göstərə bilməyən kiçik ailə təsərrüfatları sıradan çıxdıqca, pay torpaqları da istifadəsiz qalır. 2017-ci ilin iyulun 14-də təsdiqlənən "Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı kooperasiyasının inkişafına dair 2017-2022-ci illər üçün Dövlət Proqramı" aqrar sahənin gələcəyinə və inkişafına xidmət edən fundamental baza kimi dəyərləndirilsə də, ötən iki ildə 3 rayonda pilot layihə həyata keçirilib.

Hələ ki, bu təcrübənin kütləvi tətbiqinə başlanılmayıb. Ekspertlər hesab edir ki, Azərbaycanda kiçik pay torpaqlarına sahib olan şəxslər məhsuldarlığın artırılması və məhsulun yetişdirilməsi zamanı üzleşdikləri problemlərin öhdəsindən gəlmələri üçün birgə təsərrüfat yaratmalıdırlar. Çünki rayonlarda kənd sakinləri müxtəlif həcmdə 3-5 hektar pay torpaqlarına malikdirlər, onlar ayrı-ayrılıqda müxtəlif məhsullar ekşədə, becərilməsində çətinlik çəkirlər. Ona görə də kəndlilərin birləşməsi və problem yaranmaması üçün eyni məhsulu yetişdirməsi tövsiyə olunur. Hazırda İmişli, Saatlı, Ağcabədidə belə təsərrüfatların olduğu haqqında məlumat var.

Kənd təsərrüfatı eksperti Nicat Nəsirli "Yeni Müsavat"la açıqlamasında bildirdi ki, kəndlilərin kooperasiyalarda birləşməsi üçün dövlət tərəfindən dəstəyə ehtiyac var: "Kənd təsərrüfatında kooperasiyaların yaradılması üçün

iqtisadi zəmin var. Bizdə əsas problem 1995-96-cı illərdəki torpaq islahatlarına görə, hər ailəyə düşən torpaq həcmi kiçik olması, 1 hektardan 3 hektara qədər verilməsi idi. Elə bir dövr gəlib ki, bu sahələri ayrı-ayrılıqda ekib-becərmək, rentabelli təsərrüfat qurmaq mümkün deyil. Ona görə də, son bir neçə ildə bu sahə stimullaşdırılmağa başlanılıb. Qanunvericilik bazası var, "Kənd təsərrüfatı kooperasiyası haqqında" qanun çoxdan qəbul edilib. Son bir neçə ayda kənd təsərrüfatı naziri tərəfindən praktik addımlar atılıb. Bu günə qədər Sabirabadda, Qaxda və bəzi rayonlarda 4-ə yaxın kooperasiyalar yaradılıb. Hələ ki, bu pilot layihə olaraq həyata keçirilir və daha çox ixtisaslaşmış kooperasiyalardır. Toxum istehsalçıları ayrıca kooperasiyalarda birləşirlər, qəzəkli meyvə istehsal edənlər ayrıca ixtisaslaşırlar. Bu ixtisaslaşma getməlidir, pilot layihə olduğundan hələ ki,

sosial-iqtisadi tərəflərini dəyərləndirə bilmirik".

N. Nəsirli onu da vurğuladı ki, uzun illər bu sahədə iş aparılmadığından inamsızlıq faktoru var: "Bizə uzun bir zaman lazımdır ki, eyni kənddə yaşayan, eyni təsərrüfat növü ilə məşğul olan insanlar bu modelin inkişafına inansınlar, iqtisadi baxımdan uğur qazanacaqları qənaətinə gəlsinlər. Həmçinin, dövlətin dəstəyi ilə kooperasiyaların yaranmasına mane olan infrastruktur məsələləri həllini tapır. İndiyə kimi yaradılmış 3 kooperasiyanın təmsalında yolların çəkilməsi, drenaj kanallarının təmiri, kənd təsərrüfatı üçün lazımlı infrastrukturun yaradılması kimi bəzi problemlər həlləndirilib".

N. Nəsirlinin sözlərinə görə, kooperasiyaların yaradılması üçün stimullaşdırılmalıdır. "Birləşməyə meyl edənlərin, bunun üçün nazirliyə müraciət edənlərin sayı artır. Ancaq bunun üçün iqtisadi zəmin yaradılmalıdır, fermer öz süfrəsində görə bilməlidir ki, bu birləşmə ona nə verəcək".

Ekspertin sözlərinə görə, ixtisaslaşmış kooperasiyaların yaradılması üçün iqtisadi zəmin yaradılmalıdır. "Birləşməyə meyl edənlərin, bunun üçün nazirliyə müraciət edənlərin sayı artır. Ancaq bunun üçün iqtisadi zəmin yaradılmalıdır, fermer öz süfrəsində görə bilməlidir ki, bu birləşmə ona nə verəcək".

N. Nəsirlinin sözlərinə görə, kooperasiyaların yaradılması üçün stimullaşdırılmalıdır. "Birləşməyə meyl edənlərin, bunun üçün nazirliyə müraciət edənlərin sayı artır. Ancaq bunun üçün iqtisadi zəmin yaradılmalıdır, fermer öz süfrəsində görə bilməlidir ki, bu birləşmə ona nə verəcək".

fərqlənməlidir: "Kooperasiyalarda birləşən fermerlərin hüquqları "Kənd təsərrüfatı kooperasiyası haqqında" qanunla tənzimlənəcək, qanunvericilik bazası budur. Lakin xırda fermerlərin üzleşdiyi çoxsaylı problemlər var ki, onların həllinə dəstək verilməlidir. Kooperasiyalara tətbiq olunan güzəştlər digər fermerlərə tətbiq olunan güzəştdən fərqlənməlidir ki, birləşməyə maraqlı olsun. Onlara daha ucuz kredit verilə bilər,

texnika əlçatanlığı ciddi şəkildə təmin oluna bilər. Əkin sahələri yaşayış yerlərindən uzaqda yerləşir, həmin ərazilərə yolların çəkilməsi üçün dəstəyə ehtiyac var. Drenaj kanallarının təmizlənməsi, suvarma kanallarının çəkilməsi prosesi də çox xərc tələb edir və dövlət tədricən bu xərcləri öz üzərində götürsə, regionlarda birləşmək üçün stimullaşdırılmalıdır".

□ **Nərgiz LİFTİYEVƏ,**
"Yeni Müsavat"

Sağlam bünövrəli 55 illik ömür

1964-cü ilin 28 aprel tarixində - ömrümüzün bu bahar fəslində dünyaya bir uşaq gəldi. Adını Məhərrəm qoydular. Bu adla həyata vəsiqə aldı. Günbəgün, aybaay, ilbəl böyüdü 55 yaşa çatdı.

Adam var ki, ötən günləri yada salanda heyf-silənir və təəssüf hissi keçirir. Amma hesab edirəm ki, bizim qardaşımız Məhərrəm keçirdiyi ömür yolunun bu zirvəsindən geriye baxanda qürur hissi keçirir. Ona görə ki, o, zəhmətkeş, halal çörək qazanan bir ailədə dünyaya göz açıb. O illər ki, onun ağrı-acısı, sevinci-kədəri olub. Böyüyüb boya-başa çatıb. Ailə həyatı qurub. Burada xoşbəxt ailə, xoşbəxt övladlar və nəvələr var. Onun nəvələri ona hər gün bir dünya sevinc bəxş edir. Qardaşımız deyir ki, əsəbi vaxtlarında, narahat məqamlarda nəvələri görəndə hər şeyi unudur və dünya gözündə daha gözəl görünür.

Qardaşımız Məhərrəmin 55 illik ömür bünövrəsi var. Bu yaşdan sonrakı həyat odalarının qapısını açıb içəri keçir. Bundan sonra nə gələcəksə o bünövrənin üstünə gələcək. Özü möhkəm olandan sonra qorxmağa, çəkinməyə dəyməz...

Bütün səni sevinlər - dostların, tanışların və əlbəttə ki, nəsimiz adından deyirik: 55 yaşın mübarək! Bundan sonra da sağlam həyat yaşayasan, əziz qardaşımız!

□ **Süleymanovlar ailəsi**

